

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ändring av lagstiftningen om rehabilitering

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att bestämmelserna om yrkesinriktad rehabilitering ändras i lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten, lagen om rehabiliteringspenning, lagen om pension för arbetstagare och lagen om sjömanspensioner, liksom också folkpensionslagen. Folkpensionsanstalten och arbetspensionsanstalterna blir skyldiga att ordna yrkesinriktad rehabilitering för personer som kan konstateras vara utsatta för ett av sjukdom, lyte eller kroppsskada föranlett hot om sådan arbetsförmåga som avses i folkpensionslagen eller arbetspensionslagarna. Arbetstagarna föreskrivs ha rätt till yrkesinriktad rehabilitering, och förutsättningarna för den definieras i lag.

Nivån på den rehabiliteringspenning som folkpensionsanstalten betalar höjs så, att den bättre motsvarar nivån på den rehabiliter-

ingspenning som betalas inom det nuvarande arbetspensionssystemet. I lagen om pension för arbetstagare bestäms enligt förslaget om delrehabiliteringspenning. Rätten till invalidpension enligt arbetspensionslagarna eller folkpensionslagen föreslås uppkomma tidigast vid ingången av månaden efter den för vilken sökanden sist hade rätt till dagpenning med stöd av sjukförsäkringslagen eller till rehabiliteringspenning för den tid yrkesinriktad rehabilitering pågått.

De föreslagna ändringarna utgör ett led i utvecklingen av arbetspensionerna inom den privata sektorn, något som arbetsmarknadsorganisationerna avtalat om den 12 november 2001 och som också regeringen har förbundit sig till för egen del.

Lagändringarna avses träda i kraft den 1 januari 2004.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Enligt regeringsprogrammet genomförs i arbetslivet, i den verksamhet som syftar till upprätthållande av arbetsförmågan och i utbildningspolitiken samt i systemen med pensionsskydd och utkomstskydd för arbetslösa ändringar, som uppmuntrar arbetsgivarna att behålla och anställa även äldre arbetstagare samt främjar möjligheterna för äldre arbetstagare att kvarstå i arbete och på arbetsmarknaden. Målet är att öka den sysselsatta andelen av befolkningen i arbetsför ålder och att på lång sikt uppnå att den genomsnittliga ålder då arbetstagare lämnar arbetsmarknaden stiger med 2-3 år, dvs. närmare den normala pensionsåldern för ålderspension, och därigenom minska trycket på att höja pensionsavgifterna. Också ett nationellt åldersprogram och ett program för utvecklande av arbetslivet har lanserats för att bidra till att äldre arbetstagare kvarstår i arbetslivet.

Tillsammans med arbetsmarknadsorganisationerna avtalas enligt regeringsprogrammet om åtgärder för främjande av de anställdas kunskaper, för att de skall orka i arbetet och för att trygga deras välbefinnande på arbetsplatserna. Vidare stöds sådan verksamhet som syftar till att hotande förlust av arbetsförmågan skall upptäckas tidigare än förut samt till att rehabiliteringsåtgärder skall insättas tidigt. Samarbetet mellan arbetskraftsförvaltningen, hälso- och sjukvården och pensionsanstalterna förbättras i syfte att så tidigt som möjligt anvisa dem som är i behov av rehabilitering effektiva rehabiliteringsåtgärder.

Enligt en överenskommelse som arbetsmarknadsorganisationerna ingick 1999 företogs vissa ändringar för avlägsnande av hinder för sysselsättningen av äldre. Ändringarna gällde arbetspensionslagstiftningen och grunderna för försäkringspremier, och de trädde i kraft vid ingången av 2001. I enlighet med instruktioner från Pensionsskyddscentralen och Työeläkevakuuttajat TELÄ -

Arbetspensionsförsäkrarna TELÄ ry genomfördes en utvidgad rätt för 58-59-åriga försäkrade att få frågan om tidig rehabilitering utredd.

Arbetsmarknadsorganisationerna har den 12 november 2001 avtalat om att utveckla arbetspensionerna inom den privata sektorn. Enligt överenskommelsen genomförs en på konstaterandet av hot om arbetsförmåga baserad rätt till yrkesinriktad rehabilitering. På samma gång utvecklas utkomstskyddet för rehabiliteringstiden så att det motsvarar arbetslivets behov bättre. Det sker genom separata bestämmelser om delrehabiliteringspenning och rehabiliteringspenning för väntetid. Vidare fortsätts och effektivteras det utbildningsprogram som inriktas på arbetstagare, arbetsgivare och i synnerhet representanter för företagshälsovården och personalförvaltningen, samtidigt som nätverket för rehabiliteringsforskning utvecklas.

Regeringen konstaterade i ett ställningstagande den 13 november 2001 att de centrala arbetsmarknadsorganisationernas ovan nämnda principöverenskommelse överensstämmer med regeringens mål i fråga om att utveckla arbetspensionerna så att de stöder möjligheterna att kvarstå i arbetet, arbetsförmågan och sysselsättningen samt i fråga om att utveckla principen om inkomstrelaterade pensioner enligt arbetspensionslagstiftningen inom systemet med förtidspension. Regeringen har berett denna proposition utgående från principöverenskommelsen.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

2.1.1. Rehabiliteringsanordnare

I Finland tillhandahåller flera olika instanser åtgärder som syftar till att förbättra arbetstagarnas förutsättningar att få arbete.

På basis av nedsatt arbetsförmåga kan rehabiliteringsåtgärder tillhandahållas inom hälso- och sjukvården. Denna rehabilitering

är av medicinskt slag. Inom hälso- och sjukvården kan bland annat rehabiliteringsundersökningar göras.

En ny lag om företagshälsovård (1383/2001) trädde i kraft den 1 januari 2002. Enligt regeringens proposition (RP 114/2001) är ett av lagens centrala mål att inrikta företagshälsovårdens åtgärder på att stödja och främja arbetstagarnas hälsa och arbetsförmåga för att de skall ha ett normalt arbetsliv och kunna fortsätta arbeta ända tills de uppnår ålderspensionsåldern. I lagen definieras principerna för den verksamhet på arbetsplatserna som upprätthåller arbetsförmågan.

Folkpensionsanstalten och arbetspensionsanstalterna ordnar yrkesinriktad rehabilitering som syftar till att bevara eller återställa arbetsförmågan eller att motarbeta en hotande förlust av arbetsförmågan, och de ersätter kostnader som sådan rehabilitering föranleder. Om rehabiliteringsbehovet beror på ett olycksfall i arbetet, en yrkes sjukdom eller en trafikskada, är olycksfalls- eller trafikförsäkringsanstalten aktör i första hand också vid yrkesinriktad rehabilitering.

Den yrkesinriktade rehabilitering som Folkpensionsanstalten ordnar är mera omfattande än den rehabilitering som arbetspensionssystemet står för. Folkpensionsanstalten ordnar yrkesinriktad rehabilitering också för personer som har endast få kontakter med arbetslivet och för unga som ännu inte har några kontakter med arbetslivet. Dessutom ordnar Folkpensionsanstalten medicinsk rehabilitering som syftar till att bevara och förbättra rehabiliteringsklientens arbetsförmåga och att motarbeta hotet om förlust av arbetsförmågan samt medicinsk rehabilitering för gravt handikappade som enligt lagen också kan syfta till att arbetsförmågan tryggas eller förbättras.

Också Arbetskraftsmyndigheterna ordnar yrkesinriktad rehabilitering för handikappade som är kunder hos Arbetskraftsbyrån och tillhandahåller specialtjänster för handikappade arbetssökande. Utgångspunkten för denna verksamhet är syftet att förbättra balansen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft på arbetsmarknaden samt stödja sysselsättningsmöjligheterna i synnerhet för handikap-

pade och arbetshandikappade. Dessutom stöder utbildnings- och avgångsbidragsfonden frivillig yrkesutbildning.

2.1.2. Yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten

Enligt 2 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991; nedan RFL) skall Folkpensionsanstalten för en försäkrad vars arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter väsentligt har försvagats på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada ordna yrkesinriktad rehabilitering eller yrkesutbildning som behövs för att bevara eller förbättra hans arbetsförmåga, om sådan inte har ordnats enligt något annat förmånssystem. Folkpensionsanstalten skall också ordna sådana dyra hjälpmedel som behövs för att förbättra eller bevara en gravt handikappads arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter. I situationer av detta slag har Folkpensionsanstalten alltså ålagts skyldigheten att ordna yrkesinriktad rehabilitering.

Enligt 2 § RFL är det alltså en förutsättning för yrkesinriktad rehabilitering att arbetsförmågan och förvärvsmöjligheterna har försvagats väsentligt. Arbetsförmågan skall vara väsentligt försvagad redan när rehabiliteringen börjar. Utgångspunkten är att personen har en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada som diagnostiserats på behörigt sätt. Enligt Folkpensionsanstaltens förmånsanvisning beaktas när beslutet om rehabilitering fattas de begränsningar och svårigheter att klara sig i arbetet och få arbete som sjukdomen, lytet eller kroppsskadan har medfört. Arbetsförmågan anses vara väsentligt försvagad om personen har uppenbara svårigheter att klara sig i sitt yrke. När det är fråga om en sjukdom som framskrider kan rehabilitering inledas om svårigheter att klara sig är att vänta i en nära framtid. När det övervägs om utbildning skall ordnas för unga som ännu inte har inträtt i arbetslivet räcker det att sjukdomen, lytet eller kroppsskadan föranleder väsentliga begränsningar vid valet av arbete och yrke. I praktiken förutsätter detta för långtidssjukas del oavbruten medicinerings, eventuella organförändringar, sjukdomsattacker, rörelsebegränsningar eller motsvarande.

Ordnandet och ersättandet av rehabilitering

förutsätter att den yrkesinriktade rehabilitering som tillhandahålls främjar personens arbets- och förvärvsmöjligheter, dvs. att rehabiliteringen behövs för bevarande och förbättrande av personens arbetsförmåga.

Enligt 39 § folkpensionslagen uppkommer rätten till invalidpension för den som inte fyllt 20 år tidigast vid ingången av månaden efter den under vilken hans eller hennes rätt till rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning upphörde.

Bestämmelser om innehållet i sådan yrkesinriktad rehabilitering som Folkpensionsanstalten ordnar och ersätter ingår i 1 § förordningen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (1161/1991).

Enligt 8 § RFL har den som fått ett beslut som Folkpensionsanstalten meddelat med stöd av 2 § RFL rätt att söka ändring i beslutet genom besvär. Rätten att söka ändring gäller Folkpensionsanstaltens skyldighet att ordna rehabilitering samt den försäkrades rätt till förmåner som betalas med stöd av denna skyldighet. En rehabiliteringsklient har inte rätt att anföra besvär över vilken producent av rehabiliteringstjänster som genomför rehabiliteringen.

Besvärsskriften lämnas in till Folkpensionsanstaltens byrå, där möjligheten till självvrättelse först bedöms. Sökandet av ändring kan gälla bedömningen av huruvida förvärvsmöjligheterna har försvagats väsentligt eller hur behövlig den rehabilitering som söks är. Om Folkpensionsanstaltens byrå inte rättar beslutet, sänds besvärsskriften jämte bilagor till prövningsnämnden för avgörande. Ändring i prövningsnämndens beslut kan sökas hos försäkringsdomstolen.

Rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning

Rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (611/1991; RPL) betalas som en förmån som tryggar försörjningen under den tid yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten pågår. Enligt huvudregeln i 14 § 1 mom. RPL är rehabiliteringspenningen lika stor som den dagpenning enligt sjukförsäkringslagen som rehabiliteringsklienten hade varit berättigad till om han eller hon hade blivit arbetsofö-

mögen när rehabiliteringen började.

Lagen om rehabiliteringspenning upptar dessutom bestämmelser om rehabiliteringspenning för pensionstagare samt vissa minimibestämmelser som gäller rehabiliteringspenningen.

Av de bestämmelser om utkomstskyddet för den tid sådan rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten pågår behandlas i denna proposition bara huvudregeln i 14 § 1 mom. lagen om rehabiliteringspenning i fråga om personer som är i eller sökt sig till yrkesinriktad rehabilitering och som har varit i arbetslivet och därifrån övergått till rehabilitering. Den yrkesinriktade rehabiliteringen av sådana personer ordnas med stöd av bestämmelserna och anvisningarna om arbetsfördelning av antingen en arbetspensionsanstalt eller Folkpensionsanstalten.

Rehabiliteringspenningen fastställs på det sätt som föreskrivs i 16 § sjukförsäkringslagen utgående från de arbetsinkomster som konstaterats vid beskattningen. Det skatteår vars inkomster beaktas är för rehabiliteringspenningens vidkommande det skatteår som föregått rehabiliteringens begynnelseår. Från arbetsinkomsterna avdras kostnaderna för inkomstens förvärvande och bibehållande. Vidare har från arbetsinkomst som erhållits i arbets- eller tjänsteförhållande gjorts avdrag för arbetstagares pensionsavgift och löntagares arbetslöshetsförsäkringsavgift. Om dessa har alltsedan 1993 bestämts genom lagar som stiftats för viss tid. Rehabiliteringspenningen utgör 70 procent av en trehundrededel av den försäkrades årsarbetsinkomst, till den del arbetsinkomsterna inte överstiger 25 515 euro enligt 2002 års nivå. I högre inkomstklasser sjunker procentsatsen när det gäller den inkomst som överstiger det nämnda gränslöppet, först till 40 procent och därefter till 25 procent för den inkomst som överstiger 39 256 euro enligt 2002 års nivå.

Om den försäkrades arbetsinkomster omedelbart innan rehabiliteringen börjat har varit väsentligt större än de arbetsinkomster som konstaterats vid den senaste beskattningen, kan han eller hon med tillämpande av 10 § sjukförsäkringsförordningen få rehabiliteringspenning på basis av arbetsinkomsterna för de sex sista månaderna före rehabiliteringens början. De sex månaders arbetsin-

komster som den försäkrade företer används som grund för beloppet av rehabiliteringspenning, om de multiplicerades med två och efter det att avdrag gjorts för kostnaderna för inkomstens förvärvande är minst 20 procent större än de indexjusterade arbetsinkomster som konstaterats vid beskattningen.

Rehabiliteringspenning betalas för varje vardag som klienten har deltagit i rehabilitering (8 § RPL), men först efter den självrisktid om vilken föreskrivs i lag eller förordning. Självrisktiderna varierar mellan en dag och trettio dagar beroende på rehabiliteringens innehåll och varaktighet samt beroende på vilket utkomstskydd rehabiliteringsklienten har haft före rehabiliteringen. I praktiken är den allmännaste självrisktiden en dag. Ingen självrisk finns, om rehabilitering inleds direkt efter det att klienten fått sjukdagpenning eller utkomstskydd för arbetslösa.

Folkpensionsanstalten kan för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början och tiden mellan olika rehabiliteringsperioder betala rehabiliteringspenningen minskad med 20 procent för högst tre månader per kalenderår, med beaktande av vardera beräkningsgrunden särskilt. Rehabiliteringspenning som betalas för väntetid och tiden mellan rehabiliteringsperioder är en på prövning baserad förmån som syftar till att säkerställa att rehabiliteringen lyckas. Betalningen förutsätter enligt Folkpensionsanstaltens förmånsanvisningar att det är sannolikt att den åtgärd som följer på väntetiden eller den mellanliggande tiden genomförs och att ett positivt beslut om den har fattats. De nämnda maximitiderna kan emellertid överskridas, om trygghandet av rehabiliteringsklientens försörjning under hela den tid som den i rehabiliteringsplanen avsedda rehabiliteringshelheten omfattar är motiverat för säkerställande av att rehabiliteringen framskrider. Då behöver rehabiliteringsklienten inte ansöka om utkomstskydd för arbetslösa, sjukdagpenning eller utkomststöd under en pågående planerad rehabiliteringshelhet.

Enligt 24 § RPL kan Folkpensionsanstalten till en rehabiliteringsklient som fått rehabiliteringspenning betala understöd enligt prövning för tiden efter rehabiliteringspenningsperioden. Syftet med understödet är att stödja sysselsättandet av klienten efter rehabiliter-

ingen. Maximibeloppet av rehabiliteringsunderstöd enligt prövning är mottagarens för sex månader uträknade rehabiliteringspenning.

Deltagandet i rehabilitering är avgiftsfritt för rehabiliteringsklienten. Folkpensionsanstalten ersätter de kostnader som rehabiliteringen föranleder rehabiliteringsklienten.

2.1.3. Yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av en arbetspensionsanstalt

Genom beslut av pensionsanstalter inom både den offentliga och den privata sektorn genomförs yrkesinriktad rehabilitering. I det följande redogörs endast för sådan yrkesinriktad rehabilitering som arbetspensionssystemet inom den privata sektorn ordnar.

Arbetspensionsanstalterna har i samband med ansökan om invalidpension en lagstadgad skyldighet att säkerställa att rehabiliteringsmöjligheterna klarläggs och att hänvisa arbetstagaren till tjänster som motsvarar rehabiliteringsbehovet. Bestämmelser om detta ingår i 4 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare (395/1961; APL). Däremot föreligger ingen skyldighet att stödja rehabiliteringen, dvs. arbetspensionsrehabiliteringen baserar sig på prövning till skillnad från den rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten. Beslutet om stödande av yrkesinriktad rehabilitering för en försäkrad grundar sig på fri prövning, som begränsas av allmänna rättvisekrav. För säkerställande av att de försäkrade behandlas likvärdigt har Pensionsskyddscentralen genom ett cirkulär utfärdat tillämpningsanvisningar för arbetspensionsanstalterna, och Työeläkevakuuttajat TELA - Arbetspensionsförsäkrarna TELA ry har senast den 9 juni 1997 fastställt en rekommendation om verkställigheten av arbetspensionsrehabilitering.

I praktiken är det allra vanligast att utredningen av ett rehabiliteringsärende blir aktuell genom en rehabiliteringsansökan som den försäkrade lämnar in. Om förutsättningarna för arbetspensionsrehabilitering finns ges sökanden ett löfte om rehabilitering. Om förutsättningar däremot inte anses föreligga meddelas resultatet av utredningen sökanden per brev.

Enligt 4 h § 2 mom. APL är det en ovill-

korlig förutsättning för arbetspensionsrehabilitering att den försäkrade har rätt till invalidpension som inbegriper en pensionsdel för återstående tid, om det gällde att bevilja pension i stället för rehabilitering. Enligt den nämnda rekommendation som Työeläkeva-kuuttajat TELA - Arbetspensionsförsäkrarna TELA ry utfärdat bör man, när stödandet av yrkesinriktad rehabilitering övervägs, också beakta bland annat om den försäkrades arbete är etablerat, om den försäkrade har in-tjänat arbetspensionsskydd i skälig utsträckning, om verkställigheten av yrkesinriktad rehabilitering redan är aktuell på annat håll, om den tilltänkta rehabiliteringen är yrkesinriktad och om den försäkrade är arbetsförmögen eller utsatt för hot om arbetsförmåga.

Allmän avgörandepraxis är sådan att man undersöker om den försäkrade har arbetat under nästan hela sin tid som vuxen efter studierna, om han eller hon redan är kompetent för ett yrke, om verkställigheten av yrkesinriktad rehabilitering redan har inletts på annat håll, om den tilltänkta rehabiliteringen är yrkesinriktad och om den försäkrade är arbetsförmögen eller utsatt för hot om arbetsförmåga.

Även om det inte finns någon på lag baserad förpliktelse att stödja rehabilitering är det förenligt med arbetspensionssystemets mål att förhindra arbetsförmåga. Bakgrunden till målet är dels att det för den försäkrade och arbetsgivaren är positivt att den försäkrade fortsätter att arbeta, dels att man vill bemästra arbetspensionsutgifterna genom att höja den genomsnittliga pensionsåldern. Målet har också skrivits in i regeringsprogrammet. Arbetstagarnas fortsatta deltagande i arbetslivet har också uppmuntrats genom att arbetsgivarnas självriskandelar i fråga om invalidpension och rehabiliteringspenning har ändrats på ett sätt som gynnar rehabilitering. Också i gällande praxis har man arbetat för uppnående av målet på så sätt att man har försökt tidigare lägga inledandet av rehabilitering, och antalet ansökningar om rehabilitering har därför stigit.

De ovan nämnda målen har hittills genomförts genom tolkning av lagen. Enligt 4 h § 1 mom. APL kan en arbetstagare såsom yrkesinriktad rehabilitering, för att förhindra ar-

betsförmåga eller förbättra arbets- och förvärvsförmågan, tillhandahållas bland annat rådgivning, arbetsträning och utbildning. Till följd av detta har som det centrala kriteriet för arbetspensionsrehabiliteringen valts hot om arbetsförmåga, vilket dock inte definieras särskilt i arbetspensionslagstiftningen.

Hotet bedöms enligt den definition på arbetsförmåga som avses i arbetspensionslagarna. Enligt den beaktas vid bedömningen av arbetsförmågan den försäkrades sjukdom, lyte eller kroppsskada samt dessutom hans eller hennes nuvarande arbete och tidigare arbetserfarenhet, utbildningen samt vissa andra omständigheter som nämns i lagen. Som arbetsförmögen betraktas en försäkrad vars arbetsförmåga sjunker för minst ett år och med minst två femtedelar.

Bedömningen av hotet om arbetsförmåga i förhållande till den definition på arbetsförmåga som ingår i APL förutsätter att den försäkrade har en sannolik pensionsrisk som beror på sjukdom. Härvid bedöms det om den försäkrade sannolikt blir arbetsförmögen under de närmaste åren, om inga rehabiliteringsåtgärder vidtas.

Pensionsskyddscentralen har för arbetspensionsanstalterna utfärdat anvisningar om bedömningen av förutsättningarna för yrkesinriktad rehabilitering när det gäller personer som är 58–59 år. Förutsättningen är att sjukdomen, lytet eller kroppsskadan under de närmaste åren sannolikt föranleder ett hot mot arbetsförmågan och att detta hot går att konstatera objektivt. Med sjukdom avses härvid en diagnostiserad sjukdom där möjligheterna angående vård och medicinsk rehabilitering har beaktats, med de närmaste åren avses en ungefär fem år lång period och med hot mot arbetsförmågan avses en situation där den försäkrade när bedömningen sker är utsatt för ett sådant hot om arbetsförmåga som beror på sjukdom att han eller hon under de närmaste åren utan rehabiliteringsåtgärder skulle bli beviljad invalidpension (individuell förtidspension, full invalidpension eller delinvalidpension). Sannolikheten bedöms i enlighet med den skala som tillämpas vid diagnostisering av yrkessjukdomar (mycket sannolik, sannolik, möjlig, osannolik och mycket osannolik). Vidare förutsätts det att den yrkesinriktade rehabili-

teringen kan uppskjuta eller förhindra hotet om arbetsförmåga när man beaktar den försäkrades tidigare utbildning, arbetserfarenhet, ålder och boendeförhållanden och därmed jämförbara socioekonomiska omständigheter och att den yrkesinriktade rehabiliteringen sannolikt innebär en besparing av pensionsutgifter. Antalet sådana ansökningar som inlämnats av 58–59-åringar för utredning är litet, några tiotal inom hela arbetspensionssystemet.

Åtgärder inom arbetspensionsrehabiliteringen är enligt 4 h § 1 mom. APL rådgivning, rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till ett yrke, arbetsträning, näringsunderstöd och medicinsk rehabilitering som stöder den yrkesinriktade rehabiliteringen. Utöver de rehabiliteringsåtgärder som uppräknas i lagen är det allmänt att arbetsprovning stöds.

Arbetspensionsrehabiliteringen bygger på samarbete med den försäkrades arbetsplats. Först klarläggs möjligheterna att omorganisera arbetsuppgifterna och omplacera den försäkrade på den egna arbetsplatsen, vid behov med hjälp av kurser. Om den egna arbetsplatsen eller arbetsgivaren inte kan erbjuda uppgifter som gör det möjligt att minska hotet om arbetsförmåga klarläggs den försäkrades möjligheter att få arbete på annat håll. Det sista alternativet består i att man överväger omskolning. Stödande av grundutbildning ingår inte i arbetspensionssystemets uppgifter, utan endast sådan utbildning som leder till ett yrke stöds. Principen är att man eftersträvar en utbildning som är på samma nivå som det sedvanliga yrket, men inom ett yrke som lämpar sig bättre för arbetstagarens hälsotillstånd. I praktiken krävs det ändå ofta att utbildningsnivån höjs för att den försäkrade skall kunna övergå från utförande arbete till intellektuellt arbete, men också då stöder arbetspensionssystemet bara yrkesutbildning. Arbetspensionssystemet ersätter medicinsk rehabilitering bara om den är nödvändig för slutförande av den egentliga yrkesinriktade rehabiliteringen.

Enligt 4 n § 2 mom. APL har den försäkrade inte rätt att söka ändring i arbetspensionsanstaltens bedömning av förekomsten av rehabiliteringsbehov eller rehabiliteringsmöjligheter. Däremot kan beslut om rehabiliter-

ingspenningens belopp överklagas.

I företag som sysselsätter över 50 personer blir arbetsgivare som har ordnat pensionskyddet via ett arbetspensionsförsäkringsbolag skyldiga att betala en självriskandel för de pensioner som skall fonderas. Självriskan stiger successivt, tills den är full när företaget sysselsätter 800 personer. I företag inom denna storleksklass finansieras hälften av rehabiliteringspenningen via den del av APL-premien som är avsedd för bemästrande av risken för arbetsförmåga, vilket betyder att rehabiliteringskostnaden är förmånligare för en arbetsgivare som betalar självrisk än pensionskostnaden. Invalidpensionerna för arbetstagarna i företag med färre än 50 anställda finansieras via APL-premiens utjämningsdel. För denna grupp av mindre företag uppkommer ingen ovan nämnd företagsspecifik kostnad för invalidpension, och därigenom inte heller någon ovan relaterad besparing i fråga om finansieringen av rehabiliteringspenningen. Rehabiliteringstillägget och rehabiliteringskostnaderna bekostas gemensamt, och arbetsgivarspecifik fakturering tillämpas inte beträffande dem.

Rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna

I arbetspensionslagarna föreskrivs inte om självrisktider. Rehabiliteringspenning betalas för alla de dagar under vilka rehabiliteringsåtgärder pågår. Rehabiliteringstillägg återbetalas för alla kalendermånader under vilka rehabiliteringen pågår.

Enligt 4 l § 1 mom. APL räknas rehabiliteringspenningen för en försäkrad som ännu är i arbete på den heffektiva invalidpension som den försäkrade skulle ha rätt till när löftet om rehabilitering ges. Rehabiliteringspenningen motsvarar summan av pensionerna multiplicerad med 1,33. Beloppet av full heffektiv invalidpension är fram till 50 års ålder högst 53,5 procent av den lön som ligger till grund för pensionen. Delpensionsbeloppet är hälften av det fulla pensionsbeloppet.

Pensionen för en pensionstagare som får invalidpension eller rehabiliteringsstöd höjs med ett 33-procentigt rehabiliteringstillägg för de kalendermånader då rehabiliteringen

pågår. Pensionen för en försäkrad som får delpension omvandlas till samma belopp som full invalidpension för den tid aktiv yrkesinriktad rehabilitering pågår, och dess belopp höjs med ovan nämnda rehabiliteringstillägg.

Enligt 4 k § 2 mom. APL kan rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna betalas också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden mellan skilda rehabiliteringsperioder. Maximtiden för rehabiliteringspenning som betalas utanför den tid som åtgår till aktiv rehabilitering är i regel tre månader per kalenderår så, att tiden räknas särskilt för vardera grunden. Rehabiliteringspenning för väntetid kan beviljas en försäkrad för vars del det redan har säkerställts att rehabiliteringen inleds, exempelvis att den försäkrade blivit antagen till utbildning. Dessutom förutsätts det att den försäkrade inte har något annat utkomstskydd. Betalning av rehabiliteringspenning för väntetid är möjlig också när det från hälsosynpunkt inte är tillrådligt att arbeta före rehabiliteringens början. Mellan rehabiliteringsperioderna kan rehabiliteringspenning betalas av särskilda skäl. Rehabiliteringspenningen för väntetid är lika stor som den rehabiliteringspenning som betalas under den tid rehabiliteringsåtgärder pågår.

Enligt arbetspensionslagarna kan för tiden efter rehabiliteringen till den som fått rehabiliteringspenning betalas rehabiliteringsunderstöd enligt prövning med stöd av 4 k § 3 mom. APL, om detta är synnerligen behövt för att han skall kunna sysselsättas. Rehabiliteringsunderstödet enligt prövning uträknas som engångsersättning och uppgår till högst beloppet av sex månaders rehabiliteringspenning.

Enligt 4 m § APL kan en arbetspensionsanstalt till en försäkrad betala ersättning för de direkta och nödvändiga kostnader som rehabiliteringen har medfört. Med stöd av bestämmelsen ersätts de kostnader som den försäkrade åsamkats i anslutning till yrkesinriktad rehabilitering i regel i form av normersättningar. Työeläkevakuuttajat TELA - Arbetspensionsförsäkrarna TELA ry har utfärdat rekommendationer om bland annat ersättande av kostnader för ytterligare undersökningar som rehabiliteringen kräver samt om ersättande av kostnader för deltagande i yr-

kesutbildning.

2.1.4. Om nivåskillnader som gäller rehabiliteringspenningen

Nivån på förmånerna i samband med rehabilitering som arbetspensionsanstalterna respektive Folkpensionsanstalten ordnar skiljer sig åt beträffande den inkomst som ligger till grund för förmånen. I arbetspensionssystemet är grunden för rehabiliteringspenningen pensionen, vars nivå förbättras till rehabiliteringspenning med hjälp av en procentuell förhöjning. Enligt gällande lag räknas pensionen ut särskilt för varje arbetsförhållande på de tio sista årens lön. Inom arbetspensionen är det alltså så, att man som grund för lönen tar fram den inkomstnivå för den försäkrade som etablerats under en lång tid. Den rehabiliteringspenning som Folkpensionsanstalten betalar bestäms i regel i enlighet med den i sjukförsäkringslagen avsedda dagpenningen, och grunden är arbetsinkomsten för ett visst skatteår. Utöver detta ingår i lagen om rehabiliteringspenning vissa bestämmelser om särskilda situationer, bland annat om en miniminivå för rehabiliteringspenningen. En annan viktig skiljaktighet är att rehabiliteringspenningens belopp i enlighet med huvudregeln i 14 § 1 mom. RPL graderas enligt en inkomstgräns på det sätt som bestäms i 16 § sjukförsäkringslagen (364/1963; nedan SjukförsL). I arbetspensionssystemet ingår däremot inte några inkomst- eller pensions-trappor. Maximibeloppet för arbetsinkomsten regleras bara i lagen om pension för företagare. Till följd av dessa skillnader är rehabiliteringspenningen enligt arbetspensionslagarna för det mesta större än den rehabiliteringspenning som Folkpensionsanstalten betalar och som grundar sig på en lika stor inkomst. Uträknat per månad kan skillnaden mellan den rehabiliteringspenning som betalas inom arbetspensionssystemet och den rehabiliteringspenning som Folkpensionsanstalten betalar vara till exempel under 84 euro när månadsinkomsten är 1 177 euro, ca 101 euro när månadsinkomsten är 1 682 euro, ca 236 euro när månadsinkomsten är 2 523 euro och över 303 euro när månadsinkomsten är 3 364 euro.

En tredje skillnad är nivån på den rehabili-

teringspenning som betalas under väntetid och mellan olika rehabiliteringsperioder. Hos Folkpensionsanstalten är den på grund av den sporrande verkan 20 procent mindre än under den tid då aktiva åtgärder pågår. I fråga om den rehabiliteringspenning som betalas enligt arbetspensionslagarna saknas detta sporrande element, och rehabiliteringspenningen är lika stor också under väntetid och mellan rehabiliteringsperioderna.

2.2. Bedömning av nuläget

I den yrkesinriktade rehabilitering som arbetspensionsanstalterna och Folkpensionsanstalten ordnar förekommer vissa oändamålsenliga skillnader som inverkar menligt på verkställigheten av yrkesinriktad rehabilitering. För det första är Folkpensionsanstalten enligt lag skyldig att ordna yrkesinriktad rehabilitering, om de lagstadgade förutsättningarna finns. Arbetspensionsrehabiliteringen baserar sig däremot på prövning. Således är det möjligt att överklaga beslut som Folkpensionsanstalten har fattat i rehabiliteringsärenden, men inte avgöranden som gäller arbetspensionsrehabilitering. När det gäller förmåner som betalas under rehabiliteringen, rehabiliteringspenning och rehabiliteringstilllägg, har den försäkrade däremot rätt att söka ändring.

Eftersom yrkesinriktad rehabilitering om vilken bestäms i arbetspensionslagarna ges enligt prövning, ingår i APL inte exakta bestämmelser om förutsättningarna för rehabilitering. Den enda förutsättning som nämns i lagen är att arbetstagaren bör ha rätt till invalidpension som inkluderar en pensionsdel för återstående tid, om det skulle vara fråga om att bevilja honom eller henne pension i stället för rehabilitering. Närmare villkor för erhållande av rehabilitering ingår endast i Pensionsskyddscentralens och Työeläkevakuuttajat TELÄ - Arbetspensionsförsäkrarna TELÄ ry:s anvisningar.

I praktiken är medvetenheten om arbetspensionsrehabilitering och också utbudet av yrkesinriktad rehabilitering allra bäst när det gäller stora arbetsgivare med självrisk, eftersom de har direktare och mer etablerade kontakter med arbetspensionsanstalterna. Hän-

visningen av anställda hos små och medelstora arbetsgivare till rehabilitering varierar i enlighet med arbetsgivarens aktivitet.

Arbetsgivaren är inte skyldig att betala lön för rehabiliteringstiden på samma sätt som för sjukledighet. Om arbetsgivaren emellertid betalar lön till en arbetstagare som deltar i rehabilitering, kan rehabiliteringspenningen betalas till arbetsgivaren i fråga om den del som motsvarar lönen.

Företagshälsovården intar en nyckelställning vid hänvisningen till yrkesinriktad rehabilitering. I den nya lagen om företagshälsovård framhålls företagshälsovårdens ansvar för att arbetstagarnas hälsotillstånd samt arbets- och funktionsförmåga utreds, utvärderas och följs. Reformen förpliktar företagshälsovården att lägga fram åtgärdsförslag bland annat i syfte att bevara och främja arbetstagarnas arbets- och funktionsförmåga samt att följa hur förslagen genomförs. Företagshälsovården skall i fortsättningen också ge råd i rehabiliteringsfrågor och hänvisa arbetstagarna bland annat till yrkesinriktad rehabilitering. Företagshälsovården förpliktas att samarbeta med hälso- och sjukvården, arbetskraftsförvaltningen, utbildningen, socialförsäkringen och arbetarskyddsmyndigheterna.

Genom de ovan nämnda åtgärderna förbättras hänvisningen till rehabilitering, men dessutom behövs förmånslagstiftning där förutsättningarna för erhållande av rehabilitering och utkomstskydd under rehabiliteringen definieras tillräckligt klart.

Också förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering och utvärderingen av dess ändamålsenlighet skiljer sig åt i den yrkesinriktade rehabilitering som föreskrivs i arbetspensionslagarna respektive RFL. Inom arbetspensionssystemet kan yrkesinriktad rehabilitering stödjas redan när arbetstagaren är utsatt för hot om att bli arbetsoförmögen under de närmaste åren. RFL åter förutsätter att personens arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter är väsentligt försvagade redan när ansökan om rehabilitering sker. Härvid kan också rehabiliteringsklientens motivation vara försvagad, och rehabiliteringen kan vara mycket svårare och långvarigare samt dyrare än om den hade kunnat inledas tillräckligt tidigt. Rehabiliteringsresultatet

tatet försvagas desto mer ju senare rehabiliteringen inleds.

Dessutom förekommer oändamålsenliga skillnader i nivån hos de utkomstskyddsförmåner som betalas via olika system medan yrkesinriktad rehabilitering pågår. Ändå var utgångspunkten när de nuvarande rehabiliteringsbestämmelserna utfärdades att förmånsnivån inte skulle få styra den försäkrade. Därför bestämdes det att rehabiliteringspenningen skulle vara lika stor som dagpenningen enligt SjukförsL. Efter det att rehabiliteringslagarna hade antagits gjordes i början av 1990-talet sådana ändringar i grunderna för fastställande av dagpenning enligt SjukförsL som berodde på den ekonomiska depressionen, och till följd av dem sjönk dagpenningens nivå. Ändringarna invercade direkt på rehabiliteringspenningen som betalas till samma belopp som dagpenningen, det vill säga också den sjönk. Nivån på utkomstskyddet under rehabilitering borde inte vara beroende av rehabiliteringssystemet. I de högre inkomstklasserna är nu för tiden den rehabiliteringspenning som betalas med stöd av arbetspensionslagarna dock klart större än den som Folkpensionsanstalten betalar. Dessa skillnader kan leda till onödiga fördelaktighetsjämförelser och till att ansökningar överförs mellan systemen, varvid inledandet av rehabilitering kan fördröjas.

Rehabiliteringspenningens nivå är ett sätt att uppmuntra arbetstagarna att söka sig till aktiva rehabiliteringsåtgärder. Folkpensionsanstalten betalar enligt lagen om rehabiliteringspenning större rehabiliteringspenning under den tid rehabiliteringsåtgärder pågår än under väntetid och mellan rehabiliteringsperioderna. Den rehabiliteringspenning som betalas med stöd av arbetspensionslagarna är däremot lika stor under åtgärdsstiden som under väntetiden, varvid systemet inte sporrar arbetstagarna att söka sig till aktiva rehabiliteringsåtgärder. Till dem som får invalidpension eller rehabiliteringsstöd betalas emellertid också enligt arbetspensionslagarna endast pension eller rehabiliteringsstöd under väntetid och mellan rehabiliteringsperioderna, och rehabiliteringstillägg betalas bara under tiden för deltagande i rehabiliteringsåtgärder. Bestämmelserna i arbetspensionslagen bör förhållas så, att den förmån som betalas un-

der den tid rehabiliteringsåtgärderna pågår är större för alla än den förmån som betalas under väntetid och mellan rehabiliteringsperioderna.

Numera består bara en del av vuxenutbildningen av heltidsstudier. Det är möjligt att avlägga yrkesexamina genom att studera på kvällarna eller delta i flerformsstudier. Trots det är det för närvarande en förutsättning för rehabiliteringspenning som betalas medan yrkesinriktad rehabilitering pågår att den försäkrade är förhindrad på heltid att utföra sitt förvärvsarbete på grund av rehabiliteringen. Det finns inga bestämmelser om situationer där den försäkrade på grund av rehabiliteringen är förhindrad att utföra sitt förvärvsarbete bara delvis, även om rehabiliteringspenningen enligt 18 § 2 mom. RPL minskas, om rehabiliteringsklienten deltar i yrkesutbildning och samtidigt har andra inkomster som tryggar försörjningen.

Målet för rehabiliteringen för dem som deltar i yrkesutbildning som ordnas av Folkpensionsanstalten är för det mesta att skaffa sig den första grundläggande yrkesutbildningen eller att omskola sig för ett annat yrke. Rehabiliteringsklienterna är därför i allmänhet unga som vill genomgå sin första yrkesutbildning och personer vars arbetsförmåga redan är så pass försvagad att de behöver utbildning för ett helt nytt yrke. Sådan utbildning sker nästan utan undantag på heltid eller är jämförbar med heltidsstudier, så under den tid den pågår kan rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning beviljas. Om utbildningen sker så, att rehabiliteringsklienten arbetar en del av veckan och deltar i rehabilitering under en annan del av veckan, betalas rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning, vilken är en förmån per dag, för utbildningsdagarna.

Bland dem som ansöker om rehabilitering kan det också finnas personer som är i behov av en yrkesexamen, men i enlighet med arbetsfördelningen mellan arbetspensionsanstalterna och Folkpensionsanstalten får denna grupp huvudsakligen rehabilitering med stöd av arbetspensionslagarna. För att förvärvsarbete och yrkesinriktad rehabilitering som pågår parallellt skall möjliggöras i allt större utsträckning bör arbetspensionsanstalterna kunna bevilja också delrehabiliteringspen-

ning som utkomst medan studierna pågår. I lagen om rehabiliteringspenning behövs begreppet delrehabiliteringspenning inte, eftersom den möjlighet att betala rehabiliteringspenning dag för dag som den gällande lagen medför är tillräcklig.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Propositionens mål

Propositionen har som mål att betona att den yrkesinriktade rehabiliteringen är primär i förhållande till invalidpensionen. Rehabiliteringsmöjligheterna bör undersökas konsekvent innan erhållandet av förmåner som baserar sig på sjukdom har lett till att arbetstagen alienerats från arbetet och arbetslivet. Ju snabbare rehabiliteringen kan börja, desto bättre blir resultatet. Rehabiliteringens ställning som förstarangsåtgärd framhålls bland annat genom att det föreskrivs att arbetspensionsrehabilitering är en rättighet som tillkommer arbetstagarna.

Rätt till rehabilitering föreslås föreligga redan när hotet om förlust av arbetsförmågan kan skönjas. Avsikten är att på detta sätt bidra till att yrkesinriktad rehabilitering inleds i ett så tidigt skede att det är möjligt att med dess hjälp förebygga arbetsförmåga eller åtminstone senarelägga dess inträde betydligt. Målet är också att arbetsförmågan hos personer som får invalidpension återställs genom yrkesinriktad rehabilitering, när det är möjligt.

Genom denna lagändring är det emellertid möjligt att stödja uppnåendet av ovan nämnda mål endast i begränsad utsträckning, och en central ställning intar därför effektiviseringen av företagshälsovårdens och rehabiliteringsinstansernas verksamhetssätt och samarbetet mellan dem. Enligt den överenskommelse om utvecklande av arbetspensionerna inom den privata sektorn som arbetsmarknadsorganisationerna ingick den 12 november 2001 skall det utbildningsprogram för arbetstagare, arbetsgivare och i synnerhet företrädare för företagshälsovården och personalförvaltningen som Työeläkevakuuttajat TELA - Arbetspensionsförsäkrarna TELA ry samordnar fortsätta och

intensifieras tillsammans med Institutet för arbetshygien och pensionsanstalterna. Också nätverket för rehabiliteringsforskning utvecklas utifrån ett kvalitetssystem i samarbete med Folkpensionsanstalten så, att de utredningar som tidig rehabilitering kräver kan utföras snabbt och enhetligt i hela landet. Inom nätverket utvecklas för rehabiliteringsbedömningen en sådan ny metod som kan användas också som stöd för utredningen av svårbedömda ansökningar om invalidpension och rådgivningen till sökande som fått avslag på pensionsansökan. Dessa åtgärder utreds och utvecklas för sig.

Syftet med de åtgärder som föreslås i denna proposition är att i enlighet med de i regeringsprogrammet inskrivna målen bidra till att den genomsnittliga ålder då arbetstagarna går i pension stiger. Målet för rehabilitering enligt arbetspensionslagarna är att sådan arbetsförmåga som avses i arbetspensionslagarna, och därmed kostnaderna för invalidpension, skall förebyggas när det genom yrkesinriktad rehabilitering kan bli möjligt för arbetstagen att fortsätta i sitt arbete eller att återgå till arbetslivet. Vidare syftar reformen till att förbättra rättssäkerheten för arbetstagen som rehabiliteras med stöd av arbetspensionslagarna på så sätt att det föreskrivs att rättigheten till rehabilitering är sådan att beslut om rehabiliteringen kan överklagas. Ytterligare ett mål är att minska den onödiga ojämlikheten mellan dem vilkas rehabilitering Folkpensionsanstalten ordnar och dem vilkas rehabilitering arbetspensionsanstalterna ordnar och jämförelsen av fördelaktigheten hos förmåner inom dessa system. Målet nås på så sätt att den rehabiliteringspenning som betalas enligt lagen om rehabiliteringspenning höjs. För att också förutsättningarna för yrkesinriktad rehabilitering inom de båda systemen skall överensstämma med varandra så väl som möjligt syftar reformen vidare till att tidigarelägga den yrkesinriktade rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten. Målet för den yrkesinriktade och den medicinska rehabilitering som Folkpensionsanstalten ordnar är att främja arbetandes arbetsförmåga och handikappades inträde i arbetslivet samt att minska de pensionsutgifter som

följer av folkpensionslagen och de dagpenning utgifter som följer av sjukförsäkringslagen.

3.2. De viktigaste förslagen

För tidigareläggande av den yrkesinriktade rehabiliteringen bör det i lagen definieras när rätt till den föreligger, och denna rättighet bör vara enhetlig i fråga om rehabilitering som arbetspensionsanstalterna och Folkpensionsanstalten ordnar. I RFL definieras inte begreppet arbetsoförmåga, men med det avses närmast arbetsoförmåga i enlighet med 22 § 1 mom. folkpensionslagen (347/1956). Därför föreslås det att i arbetspensionslagarna och RFL införs en bestämmelse enligt vilken en sökande som kan konstateras vara utsatt för hot om i folkpensionslagen eller arbetspensionslagarna avsedd arbetsoförmåga som beror på sjukdom, lyte eller kroppsskada har rätt till ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering. När hotet om arbetsoförmåga bedöms betraktas sökandens funktionsförmåga och dess antagliga utveckling under de närmaste åren. Yrkesinriktad rehabilitering skall enligt förslaget anses vara ändamålsenlig, om det med dess hjälp går att förhindra förväntad arbetsoförmåga eller att återställa eller rätta till arbetsförmågan så, att arbetstagaren kan återvända till arbetslivet, och om den sparar in pensionsutgifter.

För att den yrkesinriktade rehabiliteringen skall få större tyngd och arbetstagarnas rätts-säkerhet stärkas bör det föreskrivas att yrkesinriktad rehabilitering är en rättighet för arbetstagarna, och förutsättningarna för erhållande av den bör skrivas in i lag. Folkpensionsanstalten har emellertid redan nu ålagt skyldigheten att ordna yrkesinriktad rehabilitering. Denna skyldighet antar formen av en rättighet från sökandenas synpunkt, eftersom sökandena kan överklaga ett negativt beslut. När det genom en bestämmelse i RFL samtidigt föreskrivs om Folkpensionsanstaltens skyldighet att ordna rehabilitering i förhållande till andra rehabiliteringsinstanser finns det till denna del inget behov av att ändra bestämmelsen. Arbetspensionslagarna föreslås däremot bli kompletterade med en bestämmelse om sökandens rätt till yrkesinriktad rehabilitering.

Arbetspensionsanstalterna bör också i fortsättningen ansvara för de rehabiliteringsklienter som fortfarande är med i arbetslivet eller i vilkas pension återstående tid ingår enligt gällande lagstiftning. Folkpensionsanstalten föreslås alltså ansvara också för den yrkesinriktade rehabiliteringen av personer som har ringa kontakt med arbetslivet. När den föreslagna lagändringen leder till att arbetspensionssystemet börjar omfatta en rättighet för de försäkrade att få yrkesinriktad rehabilitering är det skäl att ge akt på förändringar i klientströmmarna och kostnadsfördelningen mellan Folkpensionsanstalten och arbetspensionsanstalterna. Den primära skyldighet att ordna rehabilitering som följer av systemen med olycksfallsförsäkring och trafikförsäkring samt lagen om olycksfall i militärtjänst förblir oförändrad. Det är inte ändamålsenligt att ändra den nuvarande arbetsfördelningen.

Den nuvarande nivån på rehabiliteringspenningen enligt APL kan anses vara tillräcklig. Problemet är dock att skillnaden mellan den rehabiliteringspenning som arbetspensionsanstalterna beviljar och den som Folkpensionsanstalten beviljar har växt sig för stor i de medelhöga och höga inkomstklasserna, och detta leder till onödigt ojämlikhet och jämförelser av fördelaktigheten. För att utkomstnivån under tiden för yrkesinriktad rehabilitering som dels Folkpensionsanstalten, dels arbetspensionsanstalterna ordnar skall vara så likartad som möjligt, föreslås att nivån på den rehabiliteringspenning som betalas enligt lagen om rehabiliteringspenning höjs för den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår så, att den i alla inkomstklasser utgör 75 procent av den arbetsinkomst som ligger till grund för dagpenning enligt sjukförsäkringslagen.

För att de försäkrade skall spöras att delta i aktiva rehabiliteringsåtgärder föreslås det att den rehabiliteringspenning som arbetspensionsanstalterna beviljar inte längre höjs med ett rehabiliteringsstillägg för väntetid och mellanliggande tid. Under denna tid betalas till rehabiliteringsklienterna i stället rehabiliteringspenning som är lika stor som invalidpensionen enligt arbetspensionslagarna. För den tid rehabiliteringsåtgärderna pågår betalas enligt

förslaget däremot både till dem som får pension och till dem som får rehabiliteringspenning ett rehabiliteringstillägg som är lika stort som nu, 33 procent av rehabiliteringspennings- eller pensionsbeloppet. Till denna del förblir bestämmelserna i lagen om rehabiliteringspenning oförändrade.

Det föreslås att en bestämmelse om delrehabiliteringspenning fogas till APL. För närvarande betalas rehabiliteringspenning enligt APL bara under sådan rehabilitering då rehabiliteringsklienten på heltid är förhindrad att arbeta. Detta villkor föreslås bli slopat. Enligt arbetspensionslagarna föreligger hädanefter rätt till delrehabiliteringspenning, om en person som deltar i yrkesinriktad rehabilitering samtidigt arbetar så, att hans eller hennes förvärvsinkomst överstiger hälften av den lön som ligger till grund för pensionsdelen för återstående tid.

De som deltar i sådan yrkesutbildning som Folkpensionsanstalten ordnar beviljas rehabiliteringspenning enligt RPL för den tid som åtgår till heltidsstudier eller därmed jämförbara studier. I Folkpensionsanstaltens avgörandepraxis har detta villkor ansetts bli uppfyllt när rehabiliteringen pågår minst sex timmar inklusive resor. Den som deltar i yrkesutbildning kan under rehabiliteringen också vara i arbete, men de inkomster som arbetet ger sänker då delvis rehabiliteringspenningen, enligt 18 § 2 mom. RPL. Med hänsyn till att rehabiliteringspenning enligt RPL som betalas för den tid yrkesutbildning pågår i huvudsak gäller unga som är i färd med att genomgå sin första grundläggande yrkesutbildning och rehabiliteringsklienter som håller på att omskola sig för ett helt nytt yrke samt bestämmelsen i 18 § 2 mom. RPL är det i fråga om rehabiliteringspenning som betalas enligt RPL inte nödvändigt att införa bestämmelser om delrehabiliteringspenning. Dessutom möjliggör den omständigheten att rehabiliteringspenning som betalas enligt RPL är en förmån per dag betalningen av rehabiliteringspenning också för enskilda rehabiliteringsdagar.

I propositionen föreslås att det i lag skall stadgas att rehabiliteringen, som enligt den nuvarande arbetspensionslagstiftningen beviljas enligt prövning, är en rättighet, men de

kostnader som den yrkesinriktade rehabiliteringen åsamkar arbetsgivarna kommer att bestämmas i enlighet med den nuvarande lagstiftningen också i fortsättningen.

För framhävande av den yrkesinriktade rehabiliteringens betydelse föreslås att invalidpension som betalas enligt arbetspensionslagarna och folkpensionslagen börjar först när personens rätt till rehabiliteringspenning som betalas på basis av yrkesinriktad rehabilitering enligt arbetspensionslagarna eller folkpensionslagen har upphört. Av vägande skäl kan pension beviljas tidigare, enligt förslaget.

4. Propositionens verkningar

4.1. Kostnadsverkningar som gäller folkpensions- och sjukförsäkrings-systemet

I fråga om den rehabilitering och rehabiliteringspenning som Folkpensionsanstalten står för

Kostnads kalkyler har gjorts upp utifrån statistik över 2001. Då fick ca 16 000 personer yrkesinriktad rehabilitering enligt 2 § RFL. Rehabiliteringskostnaderna för detta uppgick till 30 miljoner euro. Till följd av den föreslagna ändringen av 2 § RFL väntas antalet rehabiliteringsklienter stiga med sammanlagt 2 700 årligen. Ökningen gäller närmast utredningarna av rehabiliteringsbehovet, rehabiliteringsundersökningarna, den träning som avser att bevara och förbättra arbetsförmågan och yrkesutbildningen. Detta skulle medföra en ökning av rehabiliteringskostnaderna med sammanlagt 2,4 miljoner euro om året.

Rehabiliteringspenning betalades till 12 000 personer under tiden för rehabilitering enligt 2 § RFL, och kostnaderna för den uppgick till 19 miljoner euro. Den föreslagna ändringen av 2 § RFL medför att kostnaderna för rehabiliteringspenningen stiger med 3 miljoner euro om året. Rehabiliteringspenningens belopp varierar beträffande de olika åtgärderna. År 2001 var beloppet störst i fråga om träning som avser att bevara och förbättra arbetsförmågan (48 euro per dag) och minst i fråga om yrkesutbildning (19 euro per dag). Bedömningen av kostnadsökningen har gjorts utgående från den genomsnittliga re-

habiliteringspenning per dag som hänfört sig till olika åtgärder under året i fråga. Genomförandet av den föreslagna ändringen av 2 § RFL innebär alltså att merkostnaderna för rehabilitering och rehabiliteringspenning uppgår till sammanlagt 5,4 miljoner euro om året.

Ungefär 7 500 personer fick år 2001 rehabiliteringspenning enligt 14 § 2 mom. RPL som fastställts på basis av arbetsinkomsterna, medan de deltog i yrkesinriktad rehabilitering. För 5 500 av dem fastställdes rehabiliteringspenningen utgående från årsarbetsinkomster på 8 400–25 200 euro. Dessa årsinkomster överskreds av 1 700 personer, och bara 300 personer hade en årsinkomst som understeg 8 400 euro. Det genomsnittliga antalet rehabiliteringsdagar vid yrkesinriktad rehabilitering var 70.

Förslaget om att i alla inkomstklasser höja nivån på rehabiliteringspenningen enligt 14 § 1 mom. RPL till 75 procent av årsarbetsinkomsten för den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår skulle öka kostnaderna för rehabiliteringspenning som följer, uppskattat enligt statistik över år 2001:

Inkomstklass	Kostnadsökning
8 400–25 200 euro	1,1 miljoner euro
över 25 200 euro	1,8 miljoner euro

När det gäller dem som förtjänat under 8 400 euro är kostnadsökningen liten med hänsyn till att denna grupp är liten.

Den rehabilitering som Folkpensionsanstalten ordnar medför besparingar i pensionsutgifterna på samma sätt som i arbetspensionsutgifterna. Dessutom kan besparingar uppkomma i fråga om utgifterna för sjukdagpenning och hälsovård.

4.2. Kostnadsverkningar som gäller arbetspensionssystemet

4.2.1. Förväntad uppgång i rehabiliteringskostnaderna

Till följd av de föreslagna bestämmelserna stiger antalet rehabiliteringsinitiativ sannolikt. Det är emellertid mycket svårt att bedöma hur varje enskild bestämmelse inverkar, eftersom variablerna kommer att vara många

(t.ex. samarbetsutfallet, informationsspridningen, tillgången till tjänster, arbetsplatsens verksamhet för främjande av arbetsförmågan, de äldre arbetstagarnas ställning och sysselsättningsläget).

Också med nuvarande reglering har antalet rehabiliteringsinitiativ stigit från 2 461 år 1996 till 4 380 år 2001. Antalet initiativ har alltså nästan fördubblats. År 2001 gavs 2 658 löften om rehabilitering. Den kostnad som rehabiliteringen föranledde år 2001 uppgick till ca 24 miljoner euro.

I en rehabiliteringsutredning som en arbetsgrupp för utredande av arbetspensionsrehabiliteringen låtit utföra testades en metod där man aktivt tog reda på vilka rehabiliteringsbehov de arbetsplatser som deltog i försöket hade och där ett mycket tidigt inledande av rehabiliteringen betonades. På basis av utredningen kan man bedöma att antalet ansökningar till följd av de nu föreslagna åtgärderna kommer att stiga till ca 6 000 om året, varvid de medför en kostnad på ca 39 miljoner euro årligen.

4.2.2. Besparingar som den yrkesinriktade rehabiliteringen ger upphov till

Ett mål för rehabiliteringen inom ramen för arbetspensionssystemet är också att höja den genomsnittliga ålder då arbetstagarna går i pension och på detta sätt spara in pensionskostnader. Tillförlitliga, på undersökningar baserade rön om denna effekt står dock inte att få. Således har det bedömts från fall till fall vilken kostnadsutvecklingen skulle ha varit utan yrkesinriktad rehabilitering. Målet är att summan av de kostnader som åtgår till rehabilitering blir mindre än motsvarande pensionsutgift.

Utgående från Pensionsskyddscentralens uppföljningsstatistik var den genomsnittliga totalkostnaden per rehabiliteringsfall 17 694 euro år 2001. Beloppet har fått fram så, att man dividerat de sammanlagda kostnaderna för alla program som slutförts 2001 (såväl lyckade som misslyckade) med antalet lyckade program. Som lyckad rehabilitering betraktas fall där personen återinträtt i arbetslivet eller rehabiliteringen i sig lyckats, men personen fortsätter att studera eller blivit arbetslös. Till kategorin lyckade program har

här inte räknats fall där rehabiliteringsklienten börjat få delinvaldpension, trots att just detta i stället för full invalidpension varit målet för en del av rehabiliteringsklienterna. Talet anger alltså hur mycket ett lyckat program kostar när man till kostnaderna räknar också kostnaderna för misslyckade program. Snittkostnaden för samtliga slutförda program var ca 9 325 euro år 2001.

Kostnaden för enbart de lyckade programmen uppgick i medeltal till ca 13 802 euro. Eftersom den genomsnittliga årskostnaden för påbörjade pensioner är ca 10 600 euro inleds pensionskostnadsbesparingarna inom arbetspensionssystemet enligt detta sätt att räkna redan under det andra året efter programmets slutförande (jämfört med alternativet att rehabiliteringsklienten skulle ha beviljats pension). Detta gäller inte personer som ännu är arbetsföra, men besparingarna i fråga om pensionskostnader skulle börja efter en lika lång tid om pensioneringen senarelades.

År 2001 återgick till arbetet och rehabiliterades 54 procent av dem vilkas rehabilitering inleddes på basis av ansökan (de fick alltså inte vare sig pension eller rehabiliteringsstöd), medan motsvarande andel bland dem som fått pension eller rehabiliteringsstöd var 34 procent. Det har varit möjligt att förskjuta tyngdpunkten till ett tidigare skede, varvid andelen rehabiliteringsklienter vilkas rehabilitering inleddes på basis av ansökan har stigit i proportion till andelen rehabiliteringsklienter som får pension eller rehabiliteringsstöd. Utifrån den tillgängliga statistiken är det därför uppenbart att detta också har gjort rehabiliteringen kostnadseffektivare.

Att rehabiliteringen är framgångsrik är positivt såväl socialt som ekonomiskt sett för rehabiliteringsklienterna själva, som kan

fortsätta arbeta eller återgå till arbetet. Dessutom är en fortsättning i arbetslivet till nytta inte bara för pensionssystemet utan för hela samhället. Om rehabiliteringsklienten fortsätter att arbeta eller återgår till arbetslivet minskar också behovet av andra socialförsäkringsförmåner.

De besparingar som rehabiliteringen medför är beroende av andelen lyckade rehabiliteringsfall. Om rehabiliteringen inleds tidigt blir andelen framgångsrika rehabiliteringsprogram större, och då blir också rehabiliteringskostnaderna mindre och besparingseffekten större. Enligt rehabiliteringsutredningen är det latent behovet av åtgärder på arbetsplatserna större än den nuvarande generella andelen personer som sökt sig till arbetspensionsrehabilitering. Om fallen väljs rätt och rehabiliteringen inleds tillräckligt tidigt är det sannolikt att satsningar som är mindre än nu, uträknat per rehabiliteringsklient, ger ett resultat som är bättre än det nuvarande.

5. Beredningen av propositionen

Propositionen baserar sig på ett förslag som en arbetsgrupp som dryftat arbetspensionsrehabiliteringen lagt fram. Den fortsatta beredningen har skett vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med representanter för Pensionsskyddscentralen, Folkpensionsanstalten, Kommunernas pensionsförsäkring, Statskontoret samt AKAVA, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC, Teollisuuden ja Työntekijöiden Keskusliitto - Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, Palvelutyöntekijät, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK och statens arbetsmarknadsverk.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslagen

1.1. Lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten

2 §. Bestämmelsen i 1 mom. avses bli ändrad så, att Folkpensionsanstalten skall ordna ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering i det skede då en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada som konstaterats på behörigt sätt sannolikt ger upphov till hot om sådan arbetsförmåga för en försäkrad som avses i folkpensionslagen. Vidare bör rehabilitering ordnas också i situationer där den försäkrades arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter redan har försvagats väsentligt. Till denna del förblir gällande 1 mom. oförändrat.

För att det skall gå att bättre än nu målinriktat stödja möjligheterna för handikappade att hålla sig kvar i arbetslivet och återgå till det eller inträda i det bör yrkesinriktad rehabilitering inledas tillräckligt tidigt, dvs. i det skede då arbetsförmågan genom samverkan mellan medicinska och socioekonomiska omständigheter kan bedömas vara hotad. För genomförande av detta föreslås Folkpensionsanstalten enligt 1 mom. vara skyldig att ordna yrkesinriktad rehabilitering redan i det skede då personen på grund av en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada som diagnostiserats på behörigt sätt bedöms vara utsatt för hot om att bli arbetsförmögen under de närmaste åren. Med de närmaste åren avses en ungefär fem år lång period, och med hot om arbetsförmåga avses att personen under de närmaste åren utan rehabiliteringsåtgärder sannolikt skulle uppfylla villkoren för erhållande av invalidpension. Vidare förutsätts det att den yrkesinriktade rehabiliteringen gör det möjligt att uppskjuta eller förhindra hotet om arbetsförmåga, med beaktande av också den tidigare utbildningen, arbetserfarenheten, åldern, boendeförhållandena och därmed jämförbara socioekonomiska omständigheter. Det är meningen att den yrkesinriktade reha-

biliteringen vid hot om arbetsförmåga i princip skall inledas på samma grunder inom både arbets- och folkpensionssystemet.

Folkpensionsanstalten är enligt 1 mom. skyldig att ordna yrkesinriktad rehabilitering inte bara när den försäkrade hotas av arbetsförmåga utan också när arbetsförmågan och förvärvsmöjligheterna har försvagats väsentligt. I det föreslagna 2 mom. definieras när arbetsförmågan och förvärvsmöjligheterna anses ha försvagats väsentligt. Definitionen motsvarar den nuvarande. Den försäkrades rätt till invalidpension hindrar inte Folkpensionsanstalten från att ordna yrkesinriktad rehabilitering, om rehabiliteringen syftar till att möjliggöra en återgång till arbetet eller förvärvandet av sådana tilläggsinkomster som är av väsentlig betydelse för den försäkrade med avseende på försörjningens trygghet.

Ordnandet av sådan rehabilitering som avses i paragrafen förutsätter också att rehabiliteringen är ändamålsenlig för förbättrande av rehabiliteringsklientens arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter. Rehabiliteringen är ändamålsenlig, om den med hänsyn till rehabiliteringsklientens sjukdom, lyte eller kroppsskada kan bidra till att hotet om arbetsförmåga kan minskas, och om det kan bedömas att rehabiliteringen sannolikt sparar in sjukförsäkrings- eller pensionsutgifter på så sätt att den senarelägger eller förhindrar pensioneringen eller leder till att en pensionstagare återinträder i arbetslivet.

1.2. Lagen om rehabiliteringspenning

5 §. Det föreslås att 1 mom. 4 punkten ändras tekniskt på grund av att en ny lag om företagshälsovård (1383/2001) har stiftats. I lagens 12 § föreskrivs om företagshälsovårdens innehåll och i 14 § om arbetsgivarens möjligheter att ordna sjukvård och övriga hälsovårdstjänster för arbetstagarna. I den

upphävda lagen om företagshälsovård föreskrevs om dessa i 2 och 3 §, och till de nyss nämnda paragraferna hänvisas också i 5 § 1 mom. 4 punkten i den gällande lagen om rehabiliteringspenning.

14 §. Enligt förslaget ändras 2 mom. så, att rehabiliteringspenning som betalas för den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår fastställs i övrigt som dagpenningen enligt sjukförsäkringslagen, men utan gradering enligt inkomstklass. En gradering leder till att rehabiliteringspenningsbeloppet sjunker i proportion till inkomsterna när inkomsterna stiger. Det är meningen att den rehabiliteringspenning som Folkpensionsanstalten betalar till sitt belopp bättre skall motsvara den rehabiliteringspenning som betalas medan arbetspensionsrehabilitering pågår. Enligt förslaget skall beloppet av rehabiliteringspenning som betalas under den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår bestämmas enligt 14 § 1 mom., men dock så att det per dag i alla inkomstklasser som avses i 16 § 1 mom. sjukförsäkringslagen utgör 75 procent av en tredjededel av de i sjukförsäkringslagen föreskrivna arbetsinkomsterna. Detta är motiverat för att den rehabiliteringspenning som betalas medan yrkesinriktad rehabilitering pågår skall sporra mottagarna att söka sig till rehabilitering och på det sättet hålla sig kvar i eller inträda i arbetslivet. Efter dessa ändringar spelar rehabiliteringspenningens nivå ingen framträdande roll vid valet av rehabiliteringssystem.

1.3. Lagen om pension för arbetstagare

4 h §. Enligt 1 mom. har en arbetstagare rätt till ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering, om han eller hon bedöms vara utsatt för hot om arbetsoförmåga enligt definitionen i 4 § 3 mom. Vidare förutsätts det att det i personens invalidpension skulle ingå en s.k. pensionsdel för återstående tid, om det gällde att bevilja pension i stället för rehabilitering. Under samma förutsättning tillkommer rätten till rehabilitering också personer som redan måste anses vara arbetsoförmögna i enlighet med definitionen på arbetsoförmåga.

Med stöd av bestämmelsen uppkommer rätten till rehabilitering för arbetstagaren under de förutsättningar som anges ovan. Vill-

koret är i enlighet med nuvarande tillämpningspraxis att sjukdom, lyte eller kroppsskada under de närmaste åren föranleder ett sannolikt hot mot arbetsförmågan som kan konstateras objektivt. Härvid avses med sjukdom en diagnostiserad sjukdom där möjligheterna angående vård och medicinsk rehabilitering har beaktats, med de närmaste åren avses en ungefär fem år lång period och med "hot mot arbetsförmågan" avses en situation där den försäkrade när bedömningen görs är utsatt för ett sådant hot om arbetsoförmåga på grund av sjukdom att han eller hon under de närmaste åren utan yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärder skulle bli beviljad invalidpension (full pension eller delpension). Ju längre arbetstagaren har arbetat inom samma yrke, ju äldre han eller hon är och ju snävare hans eller hennes yrkesskicklighet och yrkesutbildning är, desto tyngre väger sökandens oförmåga att fortsätta i sitt nuvarande arbete när arbetsoförmågan bedöms. Ett sådant hot om förlust av arbetsförmågan som hänför sig till det sedvanliga arbetet eller yrket talar för att yrkesinriktad rehabilitering inleds, alldeles som nu när 4 h § APL tillämpas på rehabilitering enligt prövning. Avsikten är att denna tillämpningspraxis skall fortgå. När det gäller yngre och dem som redan har utbildat sig för eller har erfarenhet av också något annat arbete bedöms däremot hotet om arbetsoförmåga också beträffande annat arbete som det är rimligt att förutsätta att de kan utföra. I rehabiliteringsbedömningen kan avvägningen dock vara en annan än i pensionsärenden på grund av längden på den tid i arbetslivet som ännu är att vänta. Detta skulle i praktiken innebära t.ex. att man i fråga om en ung person kan förbinda sig till en längre utbildning än i fråga om en person vars förväntade arbetstid är några få år. Också prognosen för sjukdom som medför hot om arbetsoförmåga kommer att vara en faktor som påverkar bedömningen, precis som nu.

Sannolikheten bedöms med hjälp av den skala som tillämpas vid diagnostisering av yrkessjukdomar (mycket sannolik, sannolik, möjlig, osannolik, mycket osannolik). Vidare förutsätts att den yrkesinriktade rehabiliteringen gör det möjligt att uppskjuta eller förhindra hotet om arbetsoförmåga, med beak-

tande av den försäkrades tidigare utbildning, arbetserfarenhet, ålder, boendeförhållanden och därmed jämförbara socioekonomiska omständigheter samt att den yrkesinriktade rehabiliteringen sannolikt sparar pensionsutgifter.

Erhållandet av rätten till rehabilitering föreslås alltså förutsätta, precis som nu, att hotet om arbetsoförmåga kan motarbetas genom ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering. Den yrkesinriktade rehabiliteringen kan anses vara ändamålsenlig, om pensionsanstalten med hänsyn till arbetstagarens sjukdom, lyte eller kroppsskada, ålder, tidigare verksamhet och utbildning kan bedöma att yrkesinriktad rehabilitering möjliggör en återgång till arbetslivet eller uppskjuter eller förhindrar arbetsoförmåga. Rehabiliteringens innehåll och det detaljerade genomförandet är däremot i sista hand beroende av pensionsanstaltens prövning, även om rehabiliteringsklienten själv i stor utsträckning kan påverka också dessa frågor.

Grunden för den rehabilitering som Folkpensionsanstalten och arbetspensionsanstalterna ordnar är enligt förslaget alltså alltid sjukdom, lyte eller kroppsskada som konstaterats på behörigt sätt. Ordnanandet av yrkesinriktad rehabilitering på arbetspensionsanstaltens bekostnad är ändamålsenligt när personen har varit med i arbetslivet och hans eller hennes kontakter med det inte har brutits för gott. Om personens kontakter med arbetslivet är ringa är det befogat att Folkpensionsanstalten ansvarar för rehabiliteringen enligt RFL. Arbetskraftsmyndigheterna ansvarar också i fortsättningen, i likhet med nu, för åtgärder som syftar till att främja arbetstagarens möjligheter att få arbete.

Rehabilitering enligt arbetspensionslagarna förutsätter att den nuvarande pensionsrätten som gäller återstående tid förblir i kraft. Enligt gällande lydelse i 4 h § 2 mom. APL är den avgörande omständigheten härvid att arbetstagaren när rehabiliteringsbeslutet fattas fortfarande omfattas av ett heffektivt skydd för händelse av arbetsoförmåga. Det är emellertid möjligt att beslutet om rehabilitering fördröjs och att arbetstagaren på så sätt går miste om sin möjlighet till arbetspensionsrehabilitering. Rätten till arbetspensionsrehabilitering skulle i ett sådant fall kunna gå förlorad

på grund av att behandlingen drar ut på tiden. Detta kan inte anses vara befogat med avseende på sökandens rättssäkerhet. Därför föreslås det att ärendet avgörs utgående från om förutsättningen beträffande återstående tid gäller vid det tillfälle då sökandens rehabiliteringsbehov skall utredas i samband med frågan om sjukdagpenning. Enligt 6 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten infaller den avgörande tidpunkten när antalet dagpenningdagar överstiger 60. I det föreslagna 4 h § 1 mom. APL hänvisas direkt till den tidpunkt som avses i den nämnda paragrafen. En sådan entydig definition behövs också med avseende på arbetsfördelningen mellan Folkpensionsanstalten och arbetspensionsanstalterna.

Åtgärderna i samband med yrkesinriktad rehabilitering uppräknas i 3 mom. Förteckningen motsvarar uppräknningen i nuvarande lag, och den är inte uttömmande. Bestämmelsen i 4 m § i gällande lag, vilket lagrum gäller ersättning för direkta och nödvändiga kostnader som rehabiliteringen har medfört, flyttas till detta moment. Om pensionsanstalten har beslutat stödja yrkesinriktad rehabilitering, ersätter den också de direkta och nödvändiga kostnader som rehabiliteringen medför.

Eftersom den lagstadgade försäkring som gäller olycksfall i militärtjänst och den likaså lagstadgade olycksfalls- och trafikförsäkringen är primära i förhållande till arbetspensionerna har arbetspensionsanstalterna inte rehabiliterat personer som har rätt till rehabilitering med stöd av dessa system. Eftersom rehabiliteringen nu avses bli en lagstadgad rättighet inom arbetspensionssystemet föreslås 4 mom. uppta en bestämmelse enligt vilken denna rättighet inte gäller när rehabiliteringen ordnas med stöd av de ovan nämnda lagarna. De förmåner som beviljas med stöd av lagen om olycksfall i militärtjänst bestäms i enlighet med lagen om olycksfallsförsäkring.

4 i §. Bestämmelserna i 4 l § i gällande lag, vilka handlar om rehabiliteringspenning och beloppet av den, föreslås bli flyttade till denna paragraf. Sättet att beräkna rehabiliteringspenningen förblir oförändrat, så rehabiliteringspenningen är lika stor som sökandens invalidpension, men möjligheten till delreha-

biliteringspenning föreslås bli fogad till bestämmelserna. Enligt det föreslagna 1 mom. är det en förutsättning för rehabiliteringspenning att den yrkesinriktade rehabiliteringen helt eller delvis hindrar arbetstagaren från att utföra arbete. Om rehabiliteringsklienten medan den yrkesinriktade rehabiliteringen pågår har arbetsinkomster som överstiger hälften av pensionslönen betalas enligt förslaget en rehabiliteringspenning som utgör hälften av full invalidpension. Detta konstateras när rehabiliteringen börjar. När rehabiliteringstillägg enligt 4 j § läggs till full rehabiliteringspenning motsvarar den föreslagna fulla rehabiliteringspenningen inklusive förhöjning den nuvarande rehabiliteringspenningen. På motsvarande sätt läggs till delrehabiliteringspenningen ett 33 procent stort rehabiliteringstillägg som räknas på delrehabiliteringspenningen.

4 j §. Bestämmelserna om rehabiliteringstillägg föreslås bli sammanförda i en och samma paragraf. Rehabiliteringstillägg betalas enligt förslaget endast för den tid aktiv rehabilitering pågår till dem som får rehabiliteringsstöd, invalidpension eller rehabiliteringspenning. Tilläggets storlek förändras inte jämfört med nu.

Enligt 2 mom. gäller beträffande rehabiliteringspenningen och rehabiliteringstillägget samt mottagarna av dem vad som bestäms om rehabiliteringsstödet eller invalidpensionen eller mottagarna av dem. Rehabiliteringspenning och det därtill hörande tillägget kan dock fortfarande beviljas också för en tid som är kortare än en månad. Bestämmelsen motsvarar det nuvarande 4 n § 1 mom.

4 k §. I paragrafen sammanförs bestämmelserna om rehabiliteringsunderstöd enligt prövning. För närvarande är de spridda i 4 k § 2 och 3 mom. samt 4 l § 3 mom. Bestämmelsernas innehåll förändras inte jämfört med nu. Också den förmån som betalas till mottagarna av rehabiliteringspenning under väntetid och mellan olika rehabiliteringsperioder förblir beroende av prövning. För att den förmån som betalas för denna tid skall skilja sig från rehabiliteringspenningen kallas den rehabiliteringsunderstöd. Den kompletteras inte längre med rehabiliteringstillägg för väntetid och tiden mellan olika rehabiliteringsperioder.

4 l §. Paragrafen föreslås innehålla bestämmelser om pensionsanstaltens anmälningsskyldighet. I gällande lag ingår bestämmelsen i 4 n § 3 mom. Bestämmelsens innehåll förblir oförändrat.

4 m §. Den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om ändringssökande, något som i gällande lag regleras i 4 n § 2 mom. Enligt den nya bestämmelsen har arbetstagaren rätt att överklaga beslut som gäller rätten till yrkesinriktad rehabilitering. Utvidgandet av rätten att söka ändring är ett uttryck för den rätt till rehabilitering som arbetstagarna får. Ändringssökandet kan för det första gälla huruvida sökanden kan konstateras vara utsatt för hot om arbetsoförmåga under de närmaste åren som beror på sjukdom, lyte eller kroppsskada och huruvida detta hot går att motarbeta genom ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering. Besvärinstansen bedömer rehabiliteringens ändamålsenlighet också när den behandlar besvär som personer som får invalidpension eller rehabiliteringsstöd har inlämnat över rehabiliteringsbeslut. När besvärinstansen bedömer hur ändamålsenlig den yrkesinriktade rehabilitering som söks är bör den för det första beakta sökandens sjukdom, lyte eller kroppsskada, ålder, tidigare verksamhet, utbildning och kontakter med arbetslivet samt huruvida den yrkesinriktade rehabilitering som söks sannolikt skulle möjliggöra en återgång till arbetslivet för sökanden eller förhindra arbetsoförmåga. Vid bedömningen av ändamålsenligheten beaktas dessutom huruvida rehabiliteringen sannolikt sparar in pensionsutgifter.

Såsom ovan konstateras beslutar pensionsanstalten i samarbete med ett nätverk av rehabiliteringssakkunniga och sökanden om rehabiliteringens innehåll, alltså rehabiliteringsåtgärderna, och ersätter de direkta och nödvändiga kostnaderna för den rehabilitering som den stöder. Därför är det inte ändamålsenligt att den sökande skulle kunna besvara sig över rehabiliteringsåtgärdernas innehåll. Rätten att söka ändring skulle kunna fördröja det praktiska genomförandet av rehabiliteringen. Förfarandet motsvarar innehållet i gällande lag.

4 n §. I paragrafen föreskrivs att rätten till invalidpension uppkommer tidigast vid ingången av månaden efter den då sökandens

rätt till rehabiliteringspenning för den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår har upphört. Denna begränsning gäller endast rehabiliteringspenning som betalas under den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår. Rehabiliteringspenning som betalas på grund av yrkesinriktad rehabilitering under samma tid skulle förhindra invalidpension, oberoende av om den betalas med stöd av lagen om rehabiliteringspenning eller en lag eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare. Invalidpension skulle emellertid kunna beviljas personer som enligt utredningar inte anses ha möjligheter att fortsätta med yrkesinriktad rehabilitering eller vars yrkesinriktade rehabilitering har avbrutits eller upphört på grund av långvarig sjukdom. Det är meningen att rehabiliteringspenningen enligt lag skall bli primär i förhållande till invalidpensionen på så sätt att ny invalidpension inte kan erhållas förrän den rätt till rehabiliteringspenning som uppkommit på basis av yrkesinriktad rehabilitering har upphört. Om en person däremot redan får invalidpension när rehabiliteringen börjar är han eller hon berättigad till rehabiliteringspenning för pensionstagare enligt 16 lagen om rehabiliteringspenning eller till rehabiliteringstillägg enligt arbetspensionslagarna medan rehabiliteringen pågår.

5 b §. En teknisk ändring företas i 5 mom.

1.4. Lagen om sjömanspensioner

25 §. I paragrafen bestäms om förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering samt om de åtgärder som den yrkesinriktade rehabiliteringen kan omfatta. Paragrafen motsvarar den föreslagna 4 h § APL.

25 a §. Bestämmelserna om rehabiliteringspenningens belopp i den nuvarande 25 c § föreslås i ändrad form bli flyttade till denna paragraf. Paragrafen motsvarar den föreslagna 4 i § APL.

25 b §. Bestämmelserna om rehabiliteringstillägg sammanförs i paragrafen, som motsvarar den föreslagna 4 j § APL.

25 c §. I paragrafen sammanförs bestämmelserna om rehabiliteringsunderstöd enligt prövning, vilka nu är spridda i 25 b § 3 mom. och 25 c § 2 mom. Bestämmelsernas innehåll

förändras inte. Paragrafen motsvarar den föreslagna 4 k § APL.

25 d §. I paragrafen föreskrivs om pensionskassans anmälningsskyldighet. I gällande lag ingår bestämmelsen i 25 e § 3 mom. Bestämmelsens innehåll förblir oförändrat. Paragrafen motsvarar den föreslagna 4 l § APL.

25 e §. I paragrafen bestäms om ändringsökande och den motsvarar den föreslagna 4 m § APL.

De nuvarande 2–4 mom. föreslås bli upphävda. Bestämmelsen om ändringssökande i 2 mom. föreslås i ändrad form bli flyttad till 1 mom. Bestämmelsen om pensionskassans anmälningsskyldighet i 3 mom. föreslås i ändrad form bli flyttad till 25 d §. Bestämmelsen om samordning av lön och rehabiliteringspenning i 4 mom. föreslås bli upphävd med hänsyn till att motsvarande bestämmelse har upphävts i APL genom lag 1331/1999 och en bestämmelse om samordning nu också föreslås ingå i 25 a § 3 mom.

25 f §. I paragrafen bestäms att rehabiliteringspenningen är primär i förhållande till invalidpensionen. Paragrafen motsvarar den föreslagna 4 n § APL.

1.5. Folkpensionslagen

39 §. Enligt förslaget ändras 3 mom. så, att rätten till invalidpension uppkommer tidigast vid ingången av månaden efter den då sökandens rätt till rehabiliteringspenning för den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår har upphört. Denna begränsning gäller endast rehabiliteringspenning som betalas under den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår. Rehabiliteringspenning som betalas på grund av yrkesinriktad rehabilitering under samma tid skulle förhindra rätten till invalidpension från att uppkomma, oberoende av om rehabiliteringspenningen betalas med stöd av lagen om rehabiliteringspenning eller en lag eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare. Invalidpension skulle emellertid kunna beviljas personer som enligt utredningar inte anses ha möjligheter att fortsätta med yrkesinriktad rehabilitering eller vars yrkesinriktade rehabilitering har avbrutits eller upphört på grund av långvarig sjukdom. Rehabiliteringspenning som

eventuellt betalas under den tid medicinsk rehabilitering pågår skulle inte utgöra ett hinder för uppkomsten av rätt till invalidpension. Avsikten är att det därmed skall föreskrivas att rehabiliteringspenningen är primär i förhållande till invalidpensionen på så sätt att ny invalidpension inte kan fås förrän den rätt till rehabiliteringspenning som uppkommit på grund av yrkesinriktad rehabilitering har upphört. Om en person däremot redan får invalidpension när rehabiliteringen börjar är han eller hon berättigad till rehabiliteringspenning för pensionstagare enligt 16 § lagen om rehabiliteringspenning eller till rehabiliteringstillägg enligt arbetspensionslagarna.

2. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2004.

3. Lagstiftningsordning

De lagförslag som ingår i denna proposition förbättrar förmånerna för de försäkrade och kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Ändringarna tryggar de försäkrades utkomstskydd.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 27 mars 1991 om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991) 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1504/1995, samt
fogas till 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1504/1995, ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2, 3 och 4 mom. blir 3, 4 och 5 mom., som följer:

2 §

Yrkesinriktad rehabilitering för handikappade

Folkpensionsanstalten skall för en försäkrad för vilken en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada som konstaterats på behörigt sätt sannolikt ger upphov till hot om arbetsförmåga eller vars arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter måste anses ha försvagats väsentligt på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada ordna ändamålsenlig yrkesutbildning och yrkesträning för att bevara eller förbättra hans eller hennes arbetsförmåga, om sådan inte har ordnats enligt lagen om arbetskraftsservice (1005/1993), lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/1990), arbetspensionslagarna eller bestämmelserna om specialundervisning.

Med hot om arbetsoförmåga avses en situation där det är sannolikt att arbetstagaren under de närmaste åren, trots att möjligheterna

angående vård och medicinsk rehabilitering beaktas, utan yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärder skulle bli beviljad invalidpension. När det bedöms om arbetsförmågan och förvärvsmöjligheterna har försvagats väsentligt beaktas den försäkrades återstående förmåga att bereda sig förvärvsinkomster genom sådant till buds stående arbete som han eller hon rimligtvis kan förutsättas utföra med hänsyn till utbildningen, den tidigare verksamheten, åldern, boendeförhållandena och andra därmed jämförbara omständigheter. När rehabiliteringens ändamålsenlighet bedöms beaktas sökandens ålder, yrke, tidigare verksamhet, utbildning och socioekonomiska omständigheter samt huruvida den rehabilitering som söks sannolikt leder till att sökanden fortsätter i ett arbete som passar hans eller hennes hälsotillstånd, återgår till arbetet eller inträder i arbetslivet.

 Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2.

Lag**om ändring av lagen om rehabiliteringspenning**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 27 mars 1991 om rehabiliteringspenning (611/1991) 5 § 1 mom. 4 punkten, samt
fogas till 14 §, sådan den lyder i lag 1480/2001, ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., som följer:

5 §

Grunderna för beviljande av rehabilitering

En förutsättning för att rehabiliteringspenning skall betalas är att rehabiliteringen är nödvändig enligt 4 § och att den ges med stöd av något av följande stadganden:

4) 12 och 14 § lagen om företagshälsovård (1383/2001), eller

14 §

Rehabiliteringspenningens belopp

Beloppet per dag av rehabiliteringspenning som betalas under den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår bestäms enligt 1 mom., dock så, att det i var och en av de inkomstklasser som avses i 16 § 1 mom. sjukförsäkringslagen utgör 75 procent av en tredjededel av arbetsinkomsten, om vilken stadgas i nämnda lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004. Lagen tillämpas på rehabiliteringspenning som medan lagen är i kraft betalas under den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår.

3.

Lag

om ändring av lagen om pension för arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 8 juli 1961 om pension för arbetstagare (395/1961) 4 h § och 4 j–4 m § samt 5 b § 5 mom., sådana de lyder, 4 h § i lag 612/1991 och 4 j–4 m § i nämnda lag 612/1991, i lag 1544/1993 och i lag 1482/1995 och 5 b § 5 mom. i nämnda lag 1482/1995, samt

fogas till lagen en ny 4 i §, i stället för den 4 i § som upphävts genom lag 390/1995, samt en ny mellanrubrik före 4 l § som följer:

Rehabilitering

4 h §

En arbetstagare har rätt att, för förhindrande av arbetsoförmåga eller förbättrande av arbets- och förvärvsförmågan, få ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering, om

1) en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada som konstaterats på behörigt sätt sannolikt föranleder hot om arbetsoförmåga enligt 4 § 3 mom., eller arbetstagaren måste betraktas som arbetsoförmögen på det sätt som avses i nämnda lagrum, och

2) den återstående tid som avses i 6 a § 1 mom. skulle beaktas såsom berättigande till pension vid fastställandet av arbetstagarens pension, om arbetstagaren hade blivit arbetsoförmögen vid den tidpunkt då ansökan gjordes eller då sökandens rehabiliteringsbehov senast skall redas ut enligt 6 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991); om arbetstagaren redan får invalidpension förutsätts att pensionen är heffektiv på det sätt som avses ovan.

Med hot om arbetsoförmåga avses i 1 mom. en situation där det är sannolikt att arbetstagaren under de närmaste åren, trots att möjligheterna angående vård och medicinsk rehabilitering beaktas, utan yrkesinriktade

rehabiliteringsåtgärder skulle bli beviljad invalidpension, antingen till fullt belopp eller i form av delpension. När rehabiliteringens ändamålsenlighet bedöms beaktas sökandens ålder, yrke, tidigare verksamhet, utbildning och kontakter med arbetslivet samt huruvida den yrkesinriktade rehabilitering som söks sannolikt leder till att sökanden fortsätter i ett arbete som passar hans eller hennes hälsotillstånd eller återgår till arbetet. När ändamålsenligheten bedöms beaktas dessutom huruvida den yrkesinriktade rehabiliteringen uppskjuter sökandens pensionering.

Såsom yrkesinriktad rehabilitering enligt 1 mom. kan en arbetstagare tillhandahållas rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsträning, näringsunderstöd och sådan medicinsk rehabilitering som stöder denna yrkesinriktade rehabilitering, och arbetstagaren kan få ersättning för de direkta och nödvändiga kostnader som den nämnda rehabiliteringen medför.

Rätt till yrkesinriktad rehabilitering enligt denna lag föreligger dock inte, om arbetstagaren har rätt till rehabilitering med stöd av sådana bestämmelser i en olycksfalls- eller trafikförsäkring som gäller rehabilitering.

Rehabiliteringsförmåner

4 i §

En arbetstagare som inte är invalidpensionstagare har rätt till rehabiliteringspenning för de kalendermånader under vilka han eller hon på grund av yrkesinriktad rehabilitering som avses i 4 h § är helt eller delvis förhindrad att utföra förvärvsarbete.

Om en arbetstagare är helt och hållet förhindrad att utföra förvärvsarbete på grund av yrkesinriktad rehabilitering, är rehabiliteringspenningen lika stor som det sammanräknade belopp av grundpensioner enligt 8 § 4 mom. som arbetstagaren skulle ha rätt till om han eller hon vid den tidpunkt som avses i 4 h § 1 mom. 2 punkten hade blivit arbetsoförmögen på ett sätt som berättigar till full invalidpension.

Om arbetstagaren under den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår förtjänar mer än hälften av den lön som ligger till grund för pensionen och på vilken pensionsdelen för återstående tid räknas ut för pension som avses i 2 mom., utgör beloppet av rehabiliteringspenning hälften av beloppet av full invalidpension enligt 2 mom.

4 j §

Rehabiliteringstillägg till rehabiliteringspenning, rehabiliteringsstöd och invalidpension betalas för den tid en i 4 h § 3 mom. avsedd åtgärd pågår.

Rehabiliteringstillägget utgör 33 procent av det samordnade beloppet av rehabiliteringspenning, rehabiliteringsstöd eller invalidpension.

Beträffande rehabiliteringspenningen och rehabiliteringstillägget samt mottagarna av dem gäller i tillämpliga delar vad som bestäms om rehabiliteringsstöd eller invalidpension eller mottagarna av dem. Rehabiliteringspenning och rehabiliteringstillägg kan emellertid betalas för en tid som är kortare än en månad.

4 k §

Rehabiliteringspenning kan betalas i form av rehabiliteringsunderstöd enligt prövning också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden

mellan skilda rehabiliteringsperioder. Rehabiliteringsunderstöd betalas emellertid för högst tre månader per kalenderår så, att tiden räknas särskilt för vardera ovan nämnda grunden, om det inte för tryggande av rehabiliteringen är motiverat att rehabiliteringsunderstödet betalas för en längre tid.

Till en person som har fått rehabiliteringspenning kan i högst sex månader betalas rehabiliteringsunderstöd som är lika stort som rehabiliteringspenningen enligt 4 i §, om detta är synnerligen behövligt för att han eller hon skall kunna få arbete. Härvid definieras rehabiliteringsunderstödet som ett engångsbelopp och betalas i en eller flera poster. Rehabiliteringsunderstöd betalas emellertid inte för den tid under vilken arbetstagaren har rätt till arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd (1542/1993).

Anmälningsskyldighet och ändringsökande

4 l §

Pensionsanstalten skall underrätta folkpensionsanstalten om rehabiliteringsåtgärder enligt 4 h § samt sådana beslut som gäller rehabiliteringspenning och rehabiliteringstillägg.

4 m §

Ändring i pensionsanstaltens beslut som gäller rehabiliteringens innehåll enligt 4 h § 3 mom. eller rehabiliteringsunderstöd enligt 4 k § får inte sökas genom besvär.

4 n §

Rätt till invalidpension enligt 4 § 3 mom. föreligger inte utan vägande skäl förrän rätten till rehabiliteringspenning enligt en lag eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. eller enligt lagen om rehabiliteringspenning (611/1991) har upphört.

5 b §

Indragen invalidpension som beviljats som full pension kan betalas ut i form av delpension även för kortare tid än ett år. Delpension

kan betalas som full pension under den reha-
biliteringstid som avses i 4 j §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
Lagen tillämpas på rehabilitering som in-
leds efter det att lagen har trätt i kraft.

4.

Lag**om ändring av lagen om sjömanspensioner**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 26 januari 1956 om sjömanspensioner (72/1956) 25 e § 2–4 mom. sådana de lyder i lag 1745/1995,
ändras 25 §, 25 a–25 d § och 25 e § 1 mom. sådana de lyder i nämnda lag 1745/1995, samt fogas till lagen en ny 25 f § som följer:

25 §

En arbetstagare har rätt att, för förhindrande av arbetsförmåga eller förbättrande av arbets- och förvärvsförmågan, få ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering, om

1) en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada som konstaterats på behörigt sätt sannolikt föranleder hot om arbetsförmåga enligt 15 § 1 mom., eller arbetstagaren måste betraktas som arbetsförmögen på det sätt som avses i nämnda lagrum, och

2) den återstående tid som avses i 12 a § 1 mom. skulle beaktas såsom berättigande till pension vid fastställandet av arbetstagarens pension, om arbetstagaren hade blivit arbetsförmögen vid den tidpunkt då ansökan gjordes eller då sökandens rehabiliteringsbehov senast skall redas ut enligt 6 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991); om arbetstagaren redan får invalidpension förutsätts att pensionen är heffektiv på det sätt som avses ovan.

Med hot om arbetsförmåga avses i 1 mom. en situation där det är sannolikt att arbetstagaren under de närmaste åren, trots att möjligheterna angående vård och medicinsk rehabilitering beaktas, utan yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärder skulle bli beviljad invalidpension, antingen till fullt belopp eller i form av delpension. När rehabiliteringens ändamålsenlighet bedöms beaktas sökandens

ålder, yrke, tidigare verksamhet, utbildning och kontakter med arbetslivet samt huruvida den yrkesinriktade rehabilitering som söks sannolikt leder till att sökanden fortsätter i ett arbete som passar hans eller hennes hälsotillstånd eller återgår till arbetet. När ändamålsenligheten bedöms beaktas dessutom huruvida den yrkesinriktade rehabiliteringen uppskjuter sökandens pensionering.

Såsom yrkesinriktad rehabilitering enligt 1 mom. kan en arbetstagare tillhandahållas rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsträning, näringsunderstöd och sådan medicinsk rehabilitering som stöder denna yrkesinriktade rehabilitering, och arbetstagaren kan få ersättning för de direkta och nödvändiga kostnader som den nämnda rehabiliteringen medför.

Rätt till yrkesinriktad rehabilitering enligt denna lag föreligger dock inte, om arbetstagaren har rätt till rehabilitering med stöd av sådana bestämmelser i en olycksfalls- eller trafikförsäkring som gäller rehabilitering.

25 a §

En arbetstagare som inte är invalidpensionstagare har rätt till rehabiliteringspenning för de kalendermånader under vilka han eller hon på grund av yrkesinriktad rehabilitering

som avses i 25 § är helt eller delvis förhindrad att utföra förvärvsarbete.

Om en arbetstagare är helt och hållet förhindrad att utföra förvärvsarbete på grund av yrkesinriktad rehabilitering, är rehabiliteringspenningen lika stor som det sammanräknade belopp av grundpensioner enligt 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare som arbetstagaren skulle ha rätt till om han eller hon vid den tidpunkt som avses i 25 § 1 mom. 2 punkten hade blivit arbetsförmögen på ett sätt som berättigar till full invalidpension.

Om arbetstagaren under den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår förtjänar mer än hälften av den lön som ligger till grund för pensionen och på vilken pensionsdelen för återstående tid räknas ut för pension som avses i 2 mom., utgör beloppet av rehabiliteringspenning hälften av beloppet av full invalidpension enligt 2 mom.

25 b §

Rehabiliteringstillägg till rehabiliteringspenning, rehabiliteringsstöd och invalidpension betalas för den tid en i 25 § 3 mom. avsedd åtgärd pågår.

Rehabiliteringstillägget utgör 33 procent av det samordnade beloppet av rehabiliteringspenning, rehabiliteringsstöd eller invalidpension.

Beträffande rehabiliteringspenningen och rehabiliteringstillägget samt mottagarna av dem gäller i tillämpliga delar vad som bestäms om rehabiliteringsstöd eller invalidpension eller mottagarna av dem. Rehabiliteringspenning och rehabiliteringstillägg kan emellertid betalas för en tid som är kortare än en månad.

25 c §

Rehabiliteringspenning kan betalas i form av rehabiliteringsunderstöd enligt prövning också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden

mellan skilda rehabiliteringsperioder. Rehabiliteringsunderstöd betalas emellertid för högst tre månader per kalenderår så, att tiden räknas särskilt för vardera grunden, om det inte för tryggande av rehabiliteringen är motiverat att rehabiliteringsunderstödet betalas för en längre tid.

Till en person som har fått rehabiliteringspenning kan i högst sex månader betalas rehabiliteringsunderstöd som är lika stort som rehabiliteringspenningen enligt 25 a §, om detta är synnerligen behövligt för att han eller hon skall kunna få arbete. Härvid definieras rehabiliteringsunderstödet som ett engångsbelopp och betalas i en eller flera poster. Rehabiliteringsunderstöd betalas emellertid inte för den tid under vilken arbetstagaren har rätt till arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd.

25 d §

Pensionsanstalten skall underrätta folkpensionsanstalten om rehabiliteringsåtgärder enligt 25 § samt sådana beslut som gäller rehabiliteringspenning och rehabiliteringstillägg.

25 e §

Ändring i pensionsanstaltens beslut som gäller rehabiliteringens innehåll enligt 25 § 3 mom. eller rehabiliteringsunderstöd enligt 25 c § får inte sökas genom besvär.

25 f §

Rätt till invalidpension enligt 15 § 1 mom. föreligger inte utan vägande skäl förrän rätten till rehabiliteringspenning enligt en lag eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller enligt lagen om rehabiliteringspenning (611/1991) har upphört.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
Lagen tillämpas på rehabilitering som inleds efter det att lagen har trätt i kraft.

5.**Lag****om ändring av 39 § folkpensionslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i folkpensionslagen av den 8 juni 1956 (347/1956) 39 § 3 och 4 mom., 3 mom. sådant det lyder i lag 1502/1995 och 4 mom. sådant det lyder i lag 70/2002, som följer:

39 §

Rätten till invaliditetspension uppkommer tidigast vid ingången av månaden efter den för vilken sökanden på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada sist hade rätt till dagpenning med stöd av 15 § 1 eller 3 mom. sjukförsäkringslagen eller till rehabiliteringspenning som med stöd av lagen om rehabiliteringspenning eller en lag eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare betalas för den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår. Om rätt till dagpenning inte finns uppkommer rätten till invaliditetspension dock först efter att en tid som motsvarar den tid som avses i 19 § sjukförsäkringslagen har upphört. Detta gäller dock inte en sökande vars arbetsförmåga har börjat innan han eller hon har fyllt 15 år. Har den försäkrade rätt att från utlandet få en förmån som motsvarar dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, beaktas den vid fastställandet av begynnelse tiden för pensionen

på samma sätt som dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, dock för högst den maximala betalningstiden enligt sjukförsäkringslagen. Förmånen kan även jämföras med lön som motsvarar en dylik förmån.

För den som inte fyllt 20 år uppkommer rätten till invaliditetspension tidigast vid ingången av månaden efter den under vilken hans eller hennes rätt till rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning upphörde. Inte heller har den som får yrkesmässig rehabilitering rätt till pension förrän betalningen av rehabiliteringspenning har upphört. Pension kan dock beviljas en person som enligt utredningar inte anses ha möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering eller vars yrkesinriktade rehabilitering avbrutits eller upphört resultatlös på grund av sjukdom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

Helsingfors den 13 september 2002

Republikens President

TARJA HALONEN

Social- och hälsovårdsminister *Majja Perho*

1.

Lag**om ändring av lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 27 mars 1991 om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991) 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1504/1995, samt
fogas till 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1504/1995, ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2, 3 och 4 mom. blir 3, 4 och 5 mom., som följer:

Gällande lydelse

2 §

Yrkesinriktad rehabilitering för handikappade.

Folkpensionsanstalten skall för en försäkrad vars arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter väsentligt har försvagats på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada ordna yrkesutbildning eller yrkesträning som behövs för att bevara eller förbättra hans arbetsförmåga, om sådan inte har ordnats enligt lagen om arbetskraftsservice (1005/93), lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/90), arbetspensionslagarna eller enligt stadgandena om specialundervisning.

Föreslagen lydelse

2 §

Yrkesinriktad rehabilitering för handikappade

Folkpensionsanstalten skall för en försäkrad för vilken en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada som konstaterats på behörigt sätt sannolikt ger upphov till hot om arbetsförmåga eller vars arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter måste anses ha försvagats väsentligt på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada ordna ändamålsenlig yrkesutbildning och yrkesträning för att bevara eller förbättra hans eller hennes arbetsförmåga, om sådan inte har ordnats enligt lagen om arbetskraftsservice (1005/1993), lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/1990), arbetspensionslagarna eller bestämmelserna om specialundervisning.

Med hot om arbetsförmåga avses en situation där det är sannolikt att arbetstagarerna under de närmaste åren, trots att möjligheterna angående vård och medicinsk rehabilitering beaktas, utan yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärder skulle bli beviljad invalidpension. När det bedöms om arbetsförmågan och förvärvsmöjligheterna har försvagats väsentligt beaktas den försäkrades återstående förmåga att bereda sig förvärvsinkomster genom sådant till buds stå-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ende arbete som han eller hon rimligtvis kan förutsättas utföra med hänsyn till utbildningen, den tidigare verksamheten, åldern, boendeförhållandena och andra därmed jämförbara omständigheter. När rehabiliteringens ändamålsenlighet bedöms beaktas sökandens ålder, yrke, tidigare verksamhet, utbildning och socioekonomiska omständigheter samt huruvida den rehabilitering som söks sannolikt leder till att sökanden fortsätter i ett arbete som passar hans eller hennes hälsotillstånd, återgår till arbetet eller inträder i arbetslivet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004

2.

Lag**om ändring av lagen om rehabiliteringspenning**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 27 mars 1991 om rehabiliteringspenning (611/1991) 5 § 1 mom. 4 punkten, samt
fogas till 14 §, sådan den lyder i lag 1480/2001, ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., som följer:

Gällande lydelse

5 §

Grunderna för beviljande av rehabilitering.

En förutsättning för att rehabiliteringspenning skall betalas är att rehabiliteringen är nödvändig enligt 4 § och att den ges med stöd av något av följande stadganden:

4) 2 och 3 §§ lagen om företagshälsovård eller

Föreslagen lydelse

5 §

Grunderna för beviljande av rehabilitering

En förutsättning för att rehabiliteringspenning skall betalas är att rehabiliteringen är nödvändig enligt 4 § och att den ges med stöd av något av följande stadganden:

4) 12 och 14 § lagen om företagshälsovård (1383/2001), eller

14 §

Rehabiliteringspenningens belopp

Beloppet per dag av rehabiliteringspenning som betalas under den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår bestäms enligt 1 mom., dock så, att det i var och en av de inkomstklasser som avses i 16 § 1 mom. sjukförsäkringslagen utgör 75 procent av en tredjedel av arbetsinkomsten, om vilken stadgas i nämnda lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004. Lagen tillämpas på rehabiliteringspenning som medan lagen är i kraft betalas under den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår.

3.

Lag**om ändring av lagen om pension för arbetstagare**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 8 juli 1961 om pension för arbetstagare (395/1961) 4 h § och 4 j–4 m § samt 5 b § 5 mom., sådana de lyder, 4 h § i lag 612/1991 och 4 j–4 m § i nämnda lag 612/1991, i lag 1544/1993 och i lag 1482/1995 och 5 b § 5 mom. i nämnda lag 1482/1995, samt

fogas till lagen en ny 4 i §, i stället för den 4 i § som upphävts genom lag 390/1995, samt en ny mellanrubrik före 4 l § som följer:

Gällande lydelse

4 h §

För att förhindra arbetsoförmåga eller förbättra arbets- och förvärvsförmågan kan en arbetstagare såsom yrkesinriktad rehabilitering tillhandahållas rådgivning, rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsträning och näringsunderstöd samt medicinsk rehabilitering som stöder sådan yrkesinriktad rehabilitering som avses ovan.

Rehabilitering kan ges en arbetstagare för vilken såsom berättigande till pension, när pensionen fastställs enligt denna lag, beaktas också tiden från arbetsoförmågans början till pensionsåldern, om arbetsoförmågan börjat vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades, eller en arbetstagare som när beslutet fattas får en på det nämnda sättet enligt denna lag fastställd pension.

*Föreslagen lydelse**Rehabilitering*

4 h §

En arbetstagare har rätt att, för förhindrande av arbetsoförmåga eller förbättrande av arbets- och förvärvsförmågan, få ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering, om

1) en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada som konstaterats på behörigt sätt sannolikt föranleder hot om arbetsoförmåga enligt 4 § 3 mom., eller arbetstagaren måste betraktas som arbetsoförmögen på det sätt som avses i nämnda lagrum, och

2) den återstående tid som avses i 6 a § 1 mom. skulle beaktas såsom berättigande till pension vid fastställandet av arbetstagarens pension, om arbetstagaren hade blivit arbetsoförmögen vid den tidpunkt då ansökan gjordes eller då sökandens rehabiliteringsbehov senast skall redas ut enligt 6 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991); om arbetstagaren redan får invalidpension förutsätts att pensionen är heffektiv på det sätt som avses ovan.

Med hot om arbetsoförmåga avses i 1 mom. en situation där det är sannolikt att arbetstagaren under de närmaste åren, trots att möjligheterna angående vård och medicinsk rehabilitering beaktas, utan yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärder skulle bli beviljad invalidpension, antingen till fullt belopp eller i form av delpension. När

rehabiliteringens ändamålsenlighet bedöms beaktas sökandens ålder, yrke, tidigare verksamhet, utbildning och kontakter med arbetslivet samt huruvida den yrkesinriktade rehabilitering som söks sannolikt leder till att sökanden fortsätter i ett arbete som passar hans eller hennes hälsotillstånd eller återgår till arbetet. När ändamålsenligheten bedöms beaktas dessutom huruvida den yrkesinriktade rehabiliteringen uppskjuter sökandens pensionering.

Såsom yrkesinriktad rehabilitering enligt 1 mom. kan en arbetstagare tillhandahållas rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsutbildning, näringsunderstöd och sådan medicinsk rehabilitering som stöder denna yrkesinriktade rehabilitering, och arbetstagaren kan få ersättning för de direkta och nödvändiga kostnader som den nämnda rehabiliteringen medför.

Rätt till yrkesinriktad rehabilitering enligt denna lag föreligger dock inte, om arbetstagaren har rätt till rehabilitering med stöd av sådana bestämmelser i en olycksfalls- eller trafikförsäkring som gäller rehabilitering.

Rehabiliteringsförmåner

4 i §

En arbetstagare som inte är invalidpensionstagare har rätt till rehabiliteringspenning för de kalendermånader under vilka han eller hon på grund av yrkesinriktad rehabilitering som avses i 4 h § är helt eller delvis förhindrad att utföra förvärvsarbete.

Om en arbetstagare är helt och hållet förhindrad att utföra förvärvsarbete på grund av yrkesinriktad rehabilitering, är rehabiliteringspenningen lika stor som det sammanräknade belopp av grundpensioner enligt 8 § 4 mom. som arbetstagaren skulle ha rätt till om han eller hon vid den tidpunkt som avses i 4 h § 1 mom. 2 punkten hade blivit arbetsoförmögen på ett sätt som berättigar till full invalidpension.

Om arbetstagaren under den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår förtjänar mer än hälften av den lön som ligger till grund

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 j §

Om en arbetstagare på basis av pensionsanstaltens beslut enligt 4 h § 1 mom. tillhandahålls rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsträning eller medicinsk rehabilitering betalas ett rehabiliteringstillägg till rehabiliteringsstödet. Tillägget betalas också om motsvarande beslut har meddelats av någon annan pensionsanstalt som betalar grundpension enligt 8 § 4 mom. i form av rehabiliteringsstöd.

Rehabiliteringstillägg betalas likaså om ett beslut enligt 1 mom. gäller en arbetstagare som får invalidpension i någon annan form än såsom rehabiliteringsstöd.

Rehabiliteringstillägget är 33 procent av det enligt 8 § samordnade beloppet av rehabiliteringsstödet eller invalidpensionen. Det betalas för de kalendermånader under vilka rehabiliteringen pågår

4 k §

En arbetstagare som inte är invalidpensionstagare har rätt till rehabiliteringspenning för de kalendermånader under vilka han till följd av rehabilitering som avses i 4 h § är förhindrad att utföra sitt förvärvsarbete.

Rehabiliteringspenning kan betalas också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden mellan skilda rehabiliteringsperioder. Härvid betalas rehabiliteringspenning likväl för högst tre månader per kalenderår, så att tiden räknas särskilt för vardera grunden, om det inte för tryggnad av att rehabiliteringen fram-

för pensionen och på vilken pensionsdelen för återstående tid räknas ut för pension som avses i 2 mom., utgör beloppet av rehabiliteringspenning hälften av beloppet av full invalidpension enligt 2 mom.

4 j §

Rehabiliteringstillägg till rehabiliteringspenning, rehabiliteringsstöd och invalidpension betalas för den tid en i 4 h § 3 mom. avsedd åtgärd pågår.

Rehabiliteringstillägget utgör 33 procent av det samordnade beloppet av rehabiliteringspenning, rehabiliteringsstöd eller invalidpension.

Beträffande rehabiliteringspenningen och rehabiliteringstillägget samt mottagarna av dem gäller i tillämpliga delar vad som bestäms om rehabiliteringsstöd eller invalidpension eller mottagarna av dem. Rehabiliteringspenning och rehabiliteringstillägg kan emellertid betalas för en tid som är kortare än en månad.

4 k §

Rehabiliteringspenning kan betalas i form av *rehabiliteringsunderstöd enligt prövning* också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden mellan skilda rehabiliteringsperioder. *Rehabiliteringsunderstöd* betalas emellertid för högst tre månader per kalenderår så, att tiden räknas särskilt för vardera ovan nämnda grunden, om det inte för tryggnad av rehabiliteringen är motiverat att rehabiliteringsunderstödet betalas för en längre tid.

Till en person som har fått rehabiliteringspenning kan i högst sex månader betalas rehabiliteringsunderstöd som är lika

skrider är motiverat att rehabiliteringspenning betalas för en längre tid.

För tiden efter rehabiliteringen kan till den som fått rehabiliteringspenning betalas rehabiliteringsunderstöd enligt prövning, om detta är synnerligen behövt för att han skall kunna sysselsättas.

4 l §

Rehabiliteringspenningen bestäms på basis av de grundpensioner enligt 8 § 4 mom. som arbetstagaren skulle ha rätt till om han hade blivit arbetsoförmögen så att han haft rätt till full invalidpension vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades. Rehabiliteringspenningen motsvarar summan av nämnda pensioner, förhöjd med 33 procent.

Sådant rehabiliteringsunderstöd enligt prövning som avses i 4 k § 3 mom. uppgår högst till rehabiliteringspenningen uträknad för sex månader. Understödet fastställs som ett engångsbelopp och betalas i en eller flera poster. Rehabiliteringsstöd enligt prövning betalas inte för den tid under vilken arbetstagaren har rätt till arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller till arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd.

4 m §

Till en arbetstagare kan betalas ersättning för de direkta och nödvändiga kostnader som rehabiliteringen har medfört.

4 n §

Om rehabiliteringspenning och beslut om denna gäller i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om pensionsbeslut, fullföljdsförfarandet i fråga om pensionsbeslut, pensionstagarens anmälningsskyldighet samt betalning och återkrav av pension.

Ändring får inte sökas i beslut som gäller rätt till rehabilitering enligt 4 h § eller till rehabiliteringspenning enligt 4 k § 2 mom.

stort som rehabiliteringspenningen enligt 4 i §, om detta är synnerligen behövt för att han eller hon skall kunna få arbete. Härvid definieras rehabiliteringsunderstödet som ett engångsbelopp och betalas i en eller flera poster. Rehabiliteringsunderstödet betalas emellertid inte för den tid under vilken arbetstagaren har rätt till arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd (1542/1993).

Anmälningsskyldighet och ändringssökande

4 l §

Pensionsanstalten skall underrätta folkpensionsanstalten om rehabiliteringsåtgärder enligt 4 h § samt sådana beslut som gäller rehabiliteringspenning och rehabiliterings-tillägg.

4 m §

Ändring i pensionsanstaltens beslut som gäller rehabiliteringens innehåll enligt 4 h § 3 mom. eller rehabiliteringsunderstöd enligt 4 k § får inte sökas genom besvär.

4 n §

Rätt till invalidpension enligt 4 § 3 mom. föreligger inte utan vägande skäl förrän rätten till rehabiliteringspenning enligt en lag eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. eller enligt lagen om rehabiliteringspenning (611/1991) har upphört.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

och inte heller i beslut som gäller rehabiliteringsunderstöd enligt prövning enligt 4 k § 3 mom. och 4 l § 3 mom.

Pensionsanstalten skall omedelbart underrätta folkpensionsanstalten om sådana rehabiliteringsåtgärder och rehabiliteringspenningsbeslut som avses i 4 h §.

5 b §

Indragen invalidpension kan betalas ut i form av delpension även för kortare tid än ett år. Delpension kan betalas som full pension under den rehabiliteringstid som avses i 4 j § 1 och 2 mom.

5 b §

Indragen invalidpension som beviljats som full pension kan betalas ut i form av delpension även för kortare tid än ett år. Delpension kan betalas som full pension under den rehabiliteringstid som avses i 4 j §.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2004.

Lagen tillämpas på rehabilitering som inleds efter det att lagen har trätt i kraft.

4.

Lag**om ändring av lagen om sjömanspensioner**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 26 januari 1956 om sjömanspensioner (72/1956) 25 e § 2–4 mom. sådana de lyder i lag 1745/1995,
ändras 25 §, 25 a–25 d § och 25 e § 1 mom. sådana de lyder i nämnda lag 1745/1995, samt fogas till lagen en ny 25 f § som följer:

Gällande lydelse

25 §

För att förhindra arbetsoförmåga eller förbättra arbets- och förvärvsförmågan kan en arbetstagare såsom yrkesinriktad rehabilitering tillhandahållas rådgivning, rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsträning och näringsunderstöd samt medicinsk rehabilitering som stöder sådan yrkesinriktad rehabilitering som avses ovan.

Rehabilitering kan ges en arbetstagare för vilken såsom berättigande till pension, när pensionen fastställs enligt denna lag, beaktas också tiden från arbetsoförmågans början till pensionsåldern, om arbetsoförmågan börjat vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades, eller en arbetstagare som när beslutet fattas får en på det nämnda sättet enligt denna lag fastställd pension

Föreslagen lydelse

25 §

En arbetstagare har rätt att, för förhindrande av arbetsoförmåga eller förbättrande av arbets- och förvärvsförmågan, få ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering, om

1) en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada som konstaterats på behörigt sätt sannolikt föranleder hot om arbetsoförmåga enligt 15 § 1 mom., eller arbetstagaren måste betraktas som arbetsoförmögen på det sätt som avses i nämnda lagrum, och

2) den återstående tid som avses i 12 a § 1 mom. skulle beaktas såsom berättigande till pension vid fastställandet av arbetstagarens pension, om arbetstagaren hade blivit arbetsoförmögen vid den tidpunkt då ansökan gjordes eller då sökandens rehabiliteringsbehov senast skall redas ut enligt 6 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991); om arbetstagaren redan får invalidpension förutsätts att pensionen är heffektiv på det sätt som avses ovan.

Med hot om arbetsoförmåga avses i 1 mom. en situation där det är sannolikt att arbetstagaren under de närmaste åren, trots att möjligheterna angående vård och medicinsk rehabilitering beaktas, utan yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärder skulle bli beviljad invalidpension, antingen till fullt belopp eller i form av delpension. När rehabiliteringens ändamålsenlighet bedöms beaktas sökandens ålder, yrke, tidigare verksamhet, utbildning och kontakter med arbetslivet samt huruvida den yrkesinrikta-

de rehabilitering som söks sannolikt leder till att sökanden fortsätter i ett arbete som passar hans eller hennes hälsotillstånd eller återgår till arbetet. När ändamålsenligheten bedöms beaktas dessutom huruvida den yrkesinriktade rehabiliteringen uppskjuter sökandens pensionering.

Såsom yrkesinriktad rehabilitering enligt 1 mom. kan en arbetstagare tillhandahållas rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbets träning, näringsunderstöd och sådan medicinsk rehabilitering som stöder denna yrkesinriktade rehabilitering, och arbetstagaren kan få ersättning för de direkta och nödvändiga kostnader som den nämnda rehabiliteringen medför.

Rätt till yrkesinriktad rehabilitering enligt denna lag föreligger dock inte, om arbetstagaren har rätt till rehabilitering med stöd av sådana bestämmelser i en olycksfalls- eller trafikförsäkring som gäller rehabilitering.

25 a §

Om en arbetstagare på basis av pensionskassans beslut enligt 25 § 1 mom. tillhandahålls rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsträning eller medicinsk rehabilitering betalas ett rehabiliteringstillägg till rehabiliteringsstödet. Tillägget betalas också om motsvarande beslut har meddelats av någon annan pensionsanstalt som betalar grundpension enligt 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare i form av rehabiliteringsstöd.

Rehabiliteringstillägg betalas likaså om ett beslut enligt 1 mom. gäller en arbetstagare som får invaliditetspension i någon annan form än såsom rehabiliteringsstöd.

Rehabiliteringstillägget är 33 procent av det enligt 8 § lagen om pension för arbetstagare samordnade beloppet av rehabiliteringsstödet eller invaliditetspensionen. Det betalas för de kalendermånader under vilka rehabiliteringen pågår.

25 a §

En arbetstagare som inte är invalidpensionstagare har rätt till rehabiliteringspension för de kalendermånader under vilka han eller hon på grund av yrkesinriktad rehabilitering som avses i 25 § är helt eller delvis förhindrad att utföra förvärvsarbete.

Om en arbetstagare är helt och hållet förhindrad att utföra förvärvsarbete på grund av yrkesinriktad rehabilitering, är rehabiliteringspensionen lika stor som det sammanräknade belopp av grundpensioner enligt 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare som arbetstagaren skulle ha rätt till om han eller hon vid den tidpunkt som avses i 25 § 1 mom. 2 punkten hade blivit arbetsoförmögen på ett sätt som berättigar till full invalidpension.

Om arbetstagaren under den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår förtjänar mer än hälften av den lön som ligger till grund för pensionen och på vilken pensionsdelen för återstående tid räknas ut för pension som avses i 2 mom., utgör beloppet av rehabiliteringspension hälften av beloppet av full invalidpension enligt 2 mom.

25 b §

En arbetstagare som inte är invaliditetspensionstagare har rätt till rehabiliteringspenning för de kalendermånader under vilka han till följd av rehabilitering som avses i 25 § är förhindrad att utföra sitt förvärvsarbete.

Rehabiliteringspenning kan betalas också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden mellan skilda rehabiliteringsperioder. Härvid betalas rehabiliteringspenning likväl för högst tre månader per kalenderår, så att tiden räknas särskilt för vardera grunden, om det inte för tryggnad av att rehabiliteringen framskrider är motiverat att rehabiliteringspenning betalas för en längre tid.

För tiden efter rehabiliteringen kan till den som fått rehabiliteringspenning betalas rehabiliteringsunderstöd enligt prövning, om detta är synnerligen behövligt för att han skall kunna sysselsättas.

25 c §

Rehabiliteringspenningen bestäms på basis av de grundpensioner enligt 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare som arbetstagaren skulle ha rätt till om han hade blivit arbetsoförmögen så att han haft rätt till full invaliditetspension vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades. Rehabiliteringspenningen motsvarar summan av nämnda pensioner, förhöjd med 33 procent.

Sådant rehabiliteringsunderstöd enligt prövning som avses i 25 b § 3 mom. uppgår högst till rehabiliteringspenningen uträknad för sex månader. Understödet fastställs som ett engångsbelopp och betalas i en eller flera poster. Rehabiliteringsunderstöd enligt prövning betalas inte för den tid under vilken arbetstagaren har rätt till arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller till arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd.

25 b §

Rehabiliteringstillägg till rehabiliteringspenning, rehabiliteringsstöd och invalidpension betalas för den tid en i 25 § 3 mom. avsedd åtgärd pågår.

Rehabiliteringstillägget utgör 33 procent av det samordnade beloppet av rehabiliteringspenning, rehabiliteringsstöd eller invalidpension.

Beträffande rehabiliteringspenningen och rehabiliteringstillägget samt mottagarna av dem gäller i tillämpliga delar vad som bestäms om rehabiliteringsstöd eller invalidpension eller mottagarna av dem. Rehabiliteringspenning och rehabiliteringstillägg kan emellertid betalas för en tid som är kortare än en månad.

25 c §

Rehabiliteringspenning kan betalas i form av rehabiliteringsunderstöd enligt prövning också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden mellan skilda rehabiliteringsperioder. Rehabiliteringsunderstöd betalas emellertid för högst tre månader per kalenderår så, att tiden räknas särskilt för vardera grunden, om det inte för tryggnad av rehabiliteringen är motiverat att rehabiliteringsunderstödet betalas för en längre tid.

Till en person som har fått rehabiliteringspenning kan i högst sex månader betalas rehabiliteringsunderstöd som är lika stort som rehabiliteringspenningen enligt 25 a §, om detta är synnerligen behövligt för att han eller hon skall kunna få arbete. Härvid definieras rehabiliteringsunderstödet som ett engångsbelopp och betalas i en eller flera poster. Rehabiliteringsunderstöd betalas emellertid inte för den tid under vilken arbetstagaren har rätt till arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd.

Gällande lydelse

25 d §

Till en arbetstagare kan betalas ersättning för de direkta och nödvändiga kostnader som rehabiliteringen har medfört

25 e §

Om rehabiliteringspenning och beslut om denna gäller i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om pensionsbeslut, fullföljdsförfarandet i fråga om pensionsbeslut, pensionstagarens anmälningskyldighet samt betalning och återkrav av pension.

Ändring får inte sökas i beslut som gäller rätt till rehabilitering enligt 25 § eller till rehabiliteringspenning enligt 25 b § 2 mom. och inte heller i beslut som gäller rehabiliteringsunderstöd enligt prövning enligt 25 b § 3 mom. och 25 c § 2 mom.

Pensionskassan skall omedelbart underrätta folkpensionsanstalten om sådana rehabiliteringsåtgärder och rehabiliteringspenningsbeslut som avses i 25 §.

Får en arbetstagare utöver rehabiliteringspenningen lön för samma tid, skall den del av rehabiliteringspenningen som svarar mot lönebeloppet betalas till arbetsgivaren.

Föreslagen lydelse

25 d §

Pensionsanstalten skall underrätta folkpensionsanstalten om rehabiliteringsåtgärder enligt 25 § samt sådana beslut som gäller rehabiliteringspenning och rehabiliteringstillägg.

25 e §

Ändring i pensionsanstaltens beslut som gäller rehabiliteringen innehåll enligt 25 § 3 mom. eller rehabiliteringsunderstöd enligt 25 c § får inte sökas genom besvär.

(2-4 mom. upphävs)

25 f §

Rätt till invalidpension enligt 15 § 1 mom. föreligger inte utan vägande skäl förrän rätten till rehabiliteringspenning enligt en lag eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller enligt lagen om rehabiliteringspenning (611/1991) har upphört.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

Lagen tillämpas på rehabilitering som inleds efter det att lagen har trätt i kraft.

5.

Lag**om ändring av 39 § folkpensionslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i folkpensionslagen av den 8 juni 1956 (347/1956) 39 § 3 och 4 mom., 3 mom. sådant det lyder i lag 1502/1995 och 4 mom. sådant det lyder i lag 70/2002, som följer:

Gällande lydelse

39 §

Rätten till invaliditetspension inträder tidigast vid ingången av månaden efter den för vilken sökanden sist hade rätt till dagpenning med stöd av 15 § 1 eller 3 mom. sjukförsäkringslagen på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada. Om rätt till dagpenning inte finns inträder rätten till invaliditetspension dock först efter att en tid som motsvarar den tid som avses i 19 § sjukförsäkringslagen har upphört. Detta gäller dock inte en sökande vars arbetsförmåga har börjat innan han har fyllt 15 år. Har den försäkrade rätt att från utlandet få en förmån som motsvarar dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, beaktas den vid fastställandet av begynnelsetiden för pensionen på samma sätt som dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, dock för högst den maximala betalningstiden enligt sjukförsäkringslagen. Förmånen kan även jämföras med lön som motsvarar en dylik förmån.

För den som inte fyllt 20 år uppkommer rätten till invaliditetspension tidigast vid ingången av månaden efter den under vilken hans eller hennes rätt till rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning upphörde. Den vars rehabilitering fortsätter när han eller hon fyller 20 år har inte heller rätt till pension förrän rehabiliteringen eller betalningen av rehabiliteringspenning har upphört. Med avvikelse från vad

Föreslagen lydelse

39 §

Rätten till invaliditetspension uppkommer tidigast vid ingången av månaden efter den för vilken sökanden på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada sist hade rätt till dagpenning med stöd av 15 § 1 eller 3 mom. sjukförsäkringslagen eller till rehabiliteringspenning som med stöd av lagen om rehabiliteringspenning eller en lag eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare betalas för den tid yrkesinriktad rehabilitering pågår. Om rätt till dagpenning inte finns uppkommer rätten till invaliditetspension dock först efter att en tid som motsvarar den tid som avses i 19 § sjukförsäkringslagen har upphört. Detta gäller dock inte en sökande vars arbetsförmåga har börjat innan han eller hon har fyllt 15 år. Har den försäkrade rätt att från utlandet få en förmån som motsvarar dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, beaktas den vid fastställandet av begynnelsetiden för pensionen på samma sätt som dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, dock för högst den maximala betalningstiden enligt sjukförsäkringslagen. Förmånen kan även jämföras med lön som motsvarar en dylik förmån.

För den som inte fyllt 20 år uppkommer rätten till invaliditetspension tidigast vid ingången av månaden efter den under vilken hans eller hennes rätt till rehabiliterings-

Gällande lydelse

som bestäms ovan kan pension dock beviljas en person som enligt utredningar inte anses ha möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering eller vars yrkesinriktade rehabilitering avbrutits eller upphört som resultatlös på grund av sjukdom.

Föreslagen lydelse

penning enligt lagen om rehabiliteringspenning upphörde.

Inte heller har den som får yrkesmässig rehabilitering rätt till pension förrän betalningen av rehabiliteringspenning har upphört. Pension kan dock beviljas en person som enligt utredningar inte anses ha möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering eller vars yrkesinriktade rehabilitering avbrutits eller upphört resultatlös på grund av sjukdom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
